PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (trečioji išplėstinė kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. liepos 8 d.*

Byloje T-99/04

AC-Treuhand AG, įsteigta Ciuriche (Šveicarija), atstovaujama advokatų M. Karl, C. Steinle ir J. Drolshammer,

ieškovė,

prieš

Europos Bendrijų Komisiją, atstovaujamą A. Bouquet, padedamo advokato A. Böhlke,

atsakovę,

dėl prašymo panaikinti 2003 m. gruodžio 10 d. Komisijos sprendimą 2005/349/EB dėl proceso pagal (EB) 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/E-2/37.857 – Organiniai peroksidai) (OL L 110 2005, p. 44)

* Proceso kalba: vokiečių.

EUROPOS BENDRIJŲ
PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji išplėstinė kolegija),

kurį sudaro pirmininkas M. Jaeger, teisėjai J. Azizi ir O. Czúcz,

posėdžio sekretorė K. Andová, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. rugsėjo 12 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės ginčo aplinkybės

1 2003 m. gruodžio 10 d. Komisijos sprendimas 2005/349/EB dėl proceso pagal (EB) 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/E-2/37.857 – Organiniai peroksidai) (OL L 110 2005, p. 44) (toliau – ginčijamas sprendimas) buvo priimtas dėl Europos organinių peroksidų, t. y. cheminių produktų, naudojamų plastikų ir gumos pramonėje, rinkoje grupės AKZO (toliau – AKZO), bendrovės *Atofina SA*, perėmusios *Atochem* teises (toliau – *Atochem/Atofina*), ir bendrovės *Peroxid Chemie GmbH & Co. KG*, kurią kontroliavo *Laporte plc*, tapusi *Degussa UK Holdings Ltd.* (toliau – *PC/Degussa*), sudaryto ir veikusio kartelio.

2 Iš ginčijamo sprendimo matyti, kad kartelis pradėjo veikti 1971 m. trims organinių peroksidų gamintojoms AKZO, *Luperox GmBH*, vėliau tapusiai *Atochem/Atofina*, ir *Peroxid Chemie* (toliau – kartelis) sudarius susitarimą raštu (toliau – 1971 m. Susitarimas), kuris buvo iš dalies pakeistas 1975 m. Susitarimu (toliau – 1975 m. Susitarimas). Iš esmės karteliu buvo siekiama išsaugoti šių gamintojų užimamas rinkos dalis ir derinti kainų didėjimą. Siekiant tiksliai sureguliuoti kartelio veikimą vykdavo reguliarūs susitikimai. Pagal sudarytą kartelį *Fides Trust AG* (toliau – *Fides*), o vėliau, nuo 1993 m., – ieškovė *AC-Treuhand AG* su AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* sudarytų sutarčių dėl paslaugų teikimo pagrindu buvo įgaliota savo patalpose saugoti tam tikrus slaptus su karteliu susijusius dokumentus, kaip antai 1971 m. Susitarimą, rinkti ir analizuoti duomenis apie trijų organinių peroksidų gamintojų pardavimus bei pateikti šioms gamintojoms jau išanalizuotus duomenis, teikti šių gamintojų susitikimams Ciuriche (Šveicarija) reikalingas logistikos ir sekretoriato paslaugas, pavyzdžiui, patalpų nuomos ir gamintojų atstovų kelionės išlaidų atlyginimo paslaugas. Vis dėlto šalys nesutaria dėl tam tikrų su ieškovės vykdyta veikla kartelyje susijusių faktinių aplinkybių.

3 2000 m. balandžio 7 d. susitikusi su AKZO atstovais ir šiems, siekiant pasinaudoti imunitetu pagal Komisijos pranešimą dėl baudų neskyrimo ar sumažinimo kartelių atvejais (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – pranešimas dėl bendradarbiavimo), informavus apie Bendrijos konkurencijos normų pažeidimą, Komisija pradėjo kartelio tyrimą. Vėliau *Atochem/Atofina* taip pat nusprendė bendradarbiauti su Komisija, pateikdama jai papildomos informacijos (ginčijamo sprendimo 56–63 konstatuojamosios dalys).

4 2003 m. vasario 3 d. Komisija išsiuntė ieškovei prašymą pateikti informaciją. Šiame prašyme Komisija iš esmės nurodė, kad ji atlieka tyrimą dėl tariamų Europos organinių peroksidų gamintojų padarytų EB 81 straipsnio ir Europos ekonominės erdvės (EEE)

susitarimo 53 straipsnio pažeidimų. Taip pat ji ieškovės paprašė pateikti savo organizacinę struktūrą, aprašyti savo veiklą ir pokyčius, įskaitant *Fides* veiklos perėmimą, veiklą atliekant organinių peroksidų gamintojų „sekretoriato“ funkcijas bei pateikti apyvartą už laikotarpį nuo 1991 iki 2001 metų. Ieškovė į šį prašymą atsakė 2003 m. kovo 5 d. raštu (ginčijamo sprendimo 73 konstatuojamoji dalis).

5 2003 m. kovo 20 d. įvyko ieškovės atstovų ir už bylą atsakingų Komisijos pareigūnų susitikimas, po kurio pastarieji nurodė, jog Komisija ieškovės atžvilgiu taip pat pradėjo teisinę procedūrą, nors ir nepatikslino jai pareikštų kaltinimų.

6 2003 m. kovo 27 d. Komisija pradėjo oficialią tyrimo procedūrą ir parengė pranešimą apie kaltinimus, kurį po to pateikė ieškovei. 2003 m. birželio 17 d. ieškovė išsiuntė savo pastabas dėl pranešimo apie kaltinimus ir dalyvavo 2003 m. birželio 26 d. apklausoje. Galiausiai 2003 m. gruodžio 10 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, apie kurį pranešė ieškovei 2004 m. sausio 13 d., paskirdama jai 1 000 eurų baudą (ginčijamo sprendimo 454 konstatuojamoji dalis ir 2 straipsnio e punktas).

7 Po ginčijamo sprendimo priėmimo ir jo pateikimo buvo paskelbtas ir spaudos pranešimas, kuriame Komisija konkrečiai nurodė, kad ieškovė, kaip konsultavimo

įmonė, nuo 1993 m. pabaigos organizuodama susitikimus ir slėpdama pažeidimo įrodymus atliko svarbų vaidmenį kartelyje. Todėl Komisija padarė išvadą, kad ieškovė irgi pažeidė konkurencijos normas, bei konkrečiai nurodė, kad:

„Dėl šioje srityje vykdomos politikos naujumo (ieškovei) paskirta bauda yra riboto dydžio. Vis dėlto perduodama žinia yra aiški: nuo šiol asmenys, organizuojantys kartelius ar jiems padedantys, taigi ne vien jų nariai, turi bijoti būti sugauti ir to, kad jiems bus paskirtos labai didelės baudos“.

Procesas ir šalių reikalavimai

8 Ieškovė pareiškė šį ieškinį, kurį Pirmosios instancijos teismo kanceliarija gavo 2004 m. kovo 16 dieną.

9 Rašte, kurį Pirmosios instancijos teismo kanceliarija gavo 2005 m. lapkričio 30 d., ieškovė pateikė prašymą, susijusį su procesą užbaigiančio Pirmosios instancijos teismo sprendimo paskelbimu, dėl prie ieškinio pridėto viso jos ir *Fides* sudaryto susitarimo, taip pat dėl *Fides* pavadinimo ir ieškovės buvusio darbuotojo S. pavardės konfidencialumo užtikrinimo.

10 Rašte, kurį Pirmosios instancijos teismo kanceliarija gavo 2006 m. vasario 1 d., ieškovė nurodė, kad palaiko savo prašymą dėl konfidencialumo užtikrinimo, ir papildomai pateikė prašymą dėl 9 punkte minėto susitarimo teksto pastraipų, kurios tapo neįskaitomos ir kurių nekonfidencialią versiją buvo pateikusi Pirmosios instancijos teismo prašymu, konfidencialumo užtikrinimo.

11 Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 14 straipsnį, atsižvelgęs į trečiosios kolegijos pateiktą pasiūlymą, Pirmosios instancijos teismas, išklausęs šalis pagal šio reglamento 51 straipsnį, nusprendė bylą perduoti nagrinėti išplėstinės sudėties kolegijai.

12 Susipažinęs su teisėjo pranešėjo pranešimu, Pirmosios instancijos teismas (trečioji išplėstinė kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį.

13 2007 m. rugsėjo 12 d. viešame posėdyje buvo išklausyti šalių žodiniai paaiškinimai ir atsakymai į Pirmosios instancijos teismo pateiktus klausimus.

14 Žodinė proceso dalis buvo užbaigta po 2007 m. rugsėjo 12 d. įvykusio viešo posėdžio. Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 32 straipsnį, jeigu vienas iš teisėjų negali vykdyti savo pareigų, pasitarimuose nedalyvauja trumpiausiai teisėjo pareigas einantis teisėjas, kaip apibrėžta 6 straipsnyje, ir pasitarimus toliau tęsia trys teisėjai, kurie pasirašo šį sprendimą.

15 Posėdyje ieškovė atsiėmė savo prašymą dėl konfidencialumo užtikrinimo, kiek jis susijęs su *Fides* pavadinimo vartojimu; tai buvo nurodyta posėdžio protokole.

16 Ieškovė Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti ginčijamą sprendimą tiek, kiek jis susijęs su ja,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

17 Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:

— atmesti ieškinį,

— priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

A — *Pirminės pastabos*

18 Pirmosios instancijos teismas mano, kad pirmiausia reikia išnagrinėti ieškovės prašymą dėl konfidencialumo užtikrinimo nagrinėjimo, nes ji posėdyje jo neatsiėmė (žr. 9, 10 ir 15 punktus).

19 Kiek tai susiję su buvusio ieškovės darbuotojo pavarde, Pirmosios instancijos teismas į šį prašymą atsižvelgė taikydamas savo paskelbimo, susijusio su fizinių asmenų nustatymu kitose bylose, praktiką (šiuo klausimu žr. 2006 m. lapkričio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Peróxidos Orgánicos prieš Komisiją*, T-120/04, Rink. p. II-4441, 31 ir 33 punktus). Atvirkščiai, Pirmosios instancijos teismas mano, kad bet kuriuo atveju *Fides* ir ieškovės susitarimas prarado tariamą konfidencialumą, nes tokį susitarimą buvo galima identifikuoti iš visuomenei prieinamo Ciuricho kantono įmonių registro išrašo dėl ieškovės įsteigimo, kuris pateikiamas ieškinio priede, ir iš Komisijos Konkurencijos generalinio direktorato interneto svetainėje laikinai paskelbtos ginčijamo sprendimo redakcijos 20 ir 91 konstatuojamųjų dalių (šiuo klausimu žr. 2005 m. kovo 4 d. Pirmosios instancijos teismo išplėstinės trečiosios kolegijos pirmininko nutarties *BUPA ir kt. prieš Komisiją*, T-289/03, Rink. p. II-741, 34 ir 35 punktus); ieškovė šio paskelbimo neužginčijo pagal 2001 m. gegužės 23 d. Komisijos sprendimo dėl bylas nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų tam tikrose konkurencijos bylose (OL L 162, 2001, p. 21) 9 straipsnyje numatytą procedūrą.

20 Todėl prašymą dėl konfidencialumo užtikrinimo tiek, kiek jis susijęs su *Fides* ir ieškovės susitarimo egzistavimu, reikia atmesti.

21 Toliau Pirmosios instancijos teismas nurodo, kad grįsdama savo ieškinį ieškovė nurodo penkis pagrindus: pirma, teisės į gynybą ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas, antra, principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pažeidimas, trečia, teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimas ir papildomai, ketvirta, teisinio saugumo principo ir principo, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo (*nulla poena sine lege certa*), pažeidimas bei, penkta, teisinio saugumo principo ir principo, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo (*nulla poena sine lege certa*), pažeidimas, kiek tai susiję su ginčijamo sprendimo 3 straipsnio antrąja pastraipa.

B — *Dėl pirmojo pagrindo, susijusio su teisės į gynybą ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimu*

1. *Šalių argumentai*

a) Ieškovės argumentai

22 Ieškovė mano, kad apie jos atžvilgiu pradėtą procedūrą ir pareikštus kaltinimus Komisija ją informavo pavėluotai, t. y. praėjus trims metams nuo tyrimo pradžios. Ji apie tai sužinojo, kai buvo pradėta oficiali tyrimo procedūra ir kai 2003 m. kovo 27 d. buvo parengtas pranešimas apie kaltinimus. Prieš tai ieškovė 2003 m. vasario 3 d. tebuvo gavusi prašymą pateikti informaciją, į kurį ji tinkamai atsakė 2003 m. kovo 5 d. raštu. Tik per 2003 m. kovo 20 d. susitikimą su Komisijos pareigūnais ieškovė sužinojo, kad ir jos atžvilgiu pradėtas tyrimas, nors ji nebuvo tiksliai informuota apie jai pareikštų kaltinimų apimtį.

23 Ieškovės manymu, pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 3 dalies a punktą kiekvienas asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, turi teisę būti skubiai ir išsamiai jam suprantama kalba informuotas apie pateikiamo jam kaltinimo pobūdį ir pagrindą. Ši teisė išplaukia iš EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, kuri yra sudedamoji teisės į gynybą, teismų praktikoje pripažįstamos bendruoju Bendrijos principu, taikomu represinėms administracinėms procedūroms, numatytoms 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamente Nr. 17 Pirmajame reglamente, įgyvendinančiame (EB 81) ir (EB 82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204) (1970 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 172–176 punktai; 2000 m. kovo 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Krombach*, C-7/98, Rink. p. I-1935, 25 ir 26 punktai; 2001 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Connolly prie Komisiją*, C-274/99 P, Rink. p. I-1611, 37 ir 38 punktai ir 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo prendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 63 ir 64 punktai; taip pat žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos

teismo sprendimų *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją*, T-15/99, Rink. p. II-1613, 109 ir 122 punktus ir *LR AF 1998 prieš Komisiją*, T-23/99, Rink. p. II-1705, 220 punktą) dalis; tą patvirtina ES 6 straipsnio 2 dalis ir 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje paskelbtos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (OL C 364, 2000, p. 1) 48 straipsnio 2 dalis.

24 Baudos, kurios pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį gali būti paskirtos įmonėms, nepaisant šio straipsnio 4 dalies, iš tikrųjų yra „baudžiamosios teisės pobūdžio“ baudos, nes jomis siekiama ir prevencinio, ir represinio tikslo (teisėjo B. Vesterdorf, vykdančio generalinio advokato pareigas, išvada, pateikta 1991 m. spalio 24 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimui *Rhône-Poulenc prieš Komisiją*, T-1/89, Rink. p. II-867, II-885; taip pat žr. generalinio advokato K. Roemer išvados, pateiktos 1969 m. vasario 13 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Wilhelm*, 14/68, Rink. p. 1, 17 ir 24 punktus; generalinio advokato H. Mayras išvadą, pateiktą 1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*, 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 2062 ir 2141; generalinio advokato P. Léger išvados, pateiktos 1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Baustahlgewebe prieš Komisiją*, C-185/95 P, Rink. p. I-8417, I-8422, 31 punktą ir generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvados, pateiktos 23 punkte minėtam sprendimui *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, byloje C-204/00 P, Rink. p. I-133, 26 punktą, byloje C-205/00 P, Rink. p. I-171, 32 punktą, byloje C-213/00 P, Rink. p. I-230, 26 punktą, byloje C-217/00 P, Rink. p. I-267, 29 punktą ir byloje C-219/00 P, Rink. p. I-342, 25 punktą). Tokia išvada taip pat padaryta ir Europos žmogaus teisių teismo praktikoje (1976 m. birželio 8 d. Sprendimas *Engel ir kt. prieš Nyderlandus*, A serija, Nr. 22 (1977 m.), 82 punktas; 1984 m. vasario 21 d. Sprendimo *Öztürk prieš Vokietiją*, A serija, Nr. 73, 53 punktas ir 1987 m. rugpjūčio 25 d. Sprendimo *Lutz prieš Vokietiją*, A serija, Nr. 123, 54 punktas).

25 Šiuo atžvilgiu ieškovė nesutinka su Komisijos teiginiu, kad per administracinės procedūros tyrimo stadiją įmonėms nepareiškiami kaltinimai. Priešingai, šiame etape

Komisija priima priemones, kurios prilygsta kaltinimo padarius pažeidimą pareiškimui ir labai paveikia įtariamų įmonių padėtį (2002 m. spalio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 182 punktas). Iš tiesų ta aplinkybė, kad vykdant Reglamente Nr. 17 numatytą procedūrą suinteresuotosioms įmonėms oficialūs kaltinimai pareiškiami tik pranešime apie kaltinimus (2003 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie prieš Komisiją*, T-5/00 ir T-6/00, Rink. p. II-5761, 79 punktas), nėra lemiama ir neatmeta to, jog vykdant tyrimą ieškovė jau yra laikoma „kaltinamąja“ EŽTK 6 straipsnio 3 dalies prasme, kaip ją yra išaiškinęs Europos žmogaus teisių teismas. Pagal šio teismo praktiką nereikalaujama, kad būtų priimtas oficialus kaltinamasis aktas; pakanka, jog yra pradėtas baudžiamasis tyrimas (1970 m. sausio 17 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Delcourt prieš Belgiją*, A serija, Nr. 11, p. 13, 25 punktas; 1971 m. liepos 17 d. Sprendimo *Ringeisen prieš Austriją*, A serija, Nr. 13, p. 45, 110 punktas; 1980 m. vasario 27 d. Sprendimo *Deweer prieš Belgiją*, A serija, Nr. 35, p. 22, 42 punktas; 1991 m. vasario 18 d. Sprendimo *Viezzer prieš Italiją*, A serija, Nr. 196-B, p. 21, 17 punktas; 1982 m. kovo 26 d. Sprendimo *Adolf prieš Austriją*, A serija, Nr. 49, p. 15, 30 punktas ir 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Imbrioscia prieš Šveicariją*, A serija, Nr. 275, p. 13, 36 punktas).

26 Ieškovė tvirtina, kad kaip matyti iš EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktu siekiamo tikslo, asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, vykdant baudžiamąjį tyrimą, turi būti skubiai informuotas apie jo atžvilgiu pradėtą tyrimą ir jo tikslą, kad neliktų netikras ilgiau, nei reikia. Atvirkščiai, informavimas tik per oficialaus kaltinimo pareiškimo stadiją, kuri dažnai prasideda tik užbaigus ilgai trunkančius tyrimus, yra nepakankamas ir kelia pavojų teisingam tolesniam bylos nagrinėjimui bei tam, kad EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktu užtikrinama teisė praras veiksmingumą. Taigi, jeigu, kaip buvo šioje byloje, Komisija maždaug trejus metus vykdo slaptą tyrimą prieš parengdama pranešimą apie kaltinimus, ji įgyja neteisėtą pranašumą rinkdama įrodymus, o tai nesuderinama su EŽTK 6 straipsniu. Taip yra todėl, kad praėjo daug laiko ir atitinkamoms įmonėms būtų sudėtinga ar beveik neįmanoma atkurti faktinių aplinkybių ir pateikti priešingų įrodymų.

27 Be to, pareiga skubiai informuoti atitinkamas įmones išplaukia iš to, kad tyrimo procedūra yra svarbi ar netgi turinti lemiamą reikšmę būsimam Komisijos sprendimui (1989 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hoechst prieš Komisiją*, 46/87 ir 227/88, Rink. p. I-2859, 15 punktas ir 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 63 punktas). Prieš parengdama pranešimą apie kaltinimus po ilgai trukusio tyrimo, kuris buvo vykdomas palaikant prašymą suteikti imunitetą ar siekiančių bendradarbiauti pateikusių asmenų, Komisija faktines aplinkybes vertino taip, lyg jos jau būtų įrodytos, ir vėliau nebuvo linkusi dar sykį peržiūrėti jau padarytų išvadų. Pavojus, kad būsimas sprendimas bus iš anksto nulemtas, buvo dar didesnis dėl to, kad Komisija atliko ir tyrėjo, ir kaltintojo, ir teismo funkcijas. Tokiomis bylos aplinkybėmis Komisija nebuvo nešališkas teismas ir ieškovė neturėjo tinkamos ir pakankamos galimybės (žr. 1990 m. gruodžio 19 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Delta prieš Prancūziją*, A serija, Nr. 191-A, p. 16, 36 punktą) atmesti klaidingus pagrindinio liudytojo AKZO pareikštus kaltinimus. Taigi siunčiant pranešimą apie kaltinimus atitinkamos įmonės situacija buvo tokia, kad jos galimybė Komisiją įtikinti tuo, jog šiame pranešime yra pateikta klaidingų faktų, buvo gerokai sumažėjusi, o tai labai paveikė jos teisės į gynybą veiksmingumą.

28 Ieškovė primena, kad šioje byloje Komisija kaltinimus grindė beveik vien prašymą taikyti imunitetą pateikusios įmonės AKZO parodymais, su kuria ji nuo 2000 m. glaudžiai bendradarbiavo. Tokiomis aplinkybėmis ieškovė mano, kad, Komisijos požiūriu, AKZO, palyginti su kitomis įmonėmis, kaip antai su pagal pranešimo apie bendradarbiavimą B punkto d dalį nebendradarbiavusia ieškove, kurios už bylą atsakingi pareigūnai nepažinojo asmeniškai, buvo laikoma patikima. Todėl Komisija labiau pasitikėjo klaidingais AKZO teiginiais apie ieškovės atliekamą vaidmenį, o ne ieškovės pateikta informacija, ir todėl nesuteikė jai galimybės veiksmingai apsiginti nuo AKZO duotų parodymų ir jų pataisyti.

29 Šiuo atveju Komisija ieškovę privalėjo informuoti apie jai pareikštų įtarimų pobūdį ir pagrindą 2000 m. birželio 27 d., t. y. kai AKZO pirmajai perdavė tariamo ieškovės atliekamo vaidmens kartelyje aprašymą, nes būtent nuo šio momento iškilo grėsmė, kad būsimąjį Komisijos sprendimą iš anksto nulems AKZO pareikšti klaidingi kaltinimai, ar

vėliausiai 2001 m. birželio 18 d., kai AKZO Komisijai pateikė savo galutinius parodymus. Iš tiesų ginčijamas sprendimas, kiek jis susijęs su ieškove, buvo grindžiamas beveik vien šiais parodymais. Todėl neinformavusi ieškovės apie jos atžvilgiu pradėtą tyrimą, Komisija EŽTK 6 straipsnio 1 dalies ir 3 dalies a punkto prasme pažeidė jos teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir teisę į gynybą.

30 Ieškovės manymu, dėl tokio neteisėtumo reikia panaikinti ginčijamą sprendimą (generalinio advokato M. Mischo išvados, pateiktos 25 punkte minėtam sprendimui *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, byloje C-250/99 P, 80 punktas). Siekiant užtikrinti EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktu garantuojamos teisės, pagrindinės procesinės garantijos teisinėje valstybėje, veiksmingumą, negalima reikalauti, kad atitinkama įmonė įrodytų, jog Komisijos sprendimo turinys būtų buvęs kitoks ją laiku informavus. Išsamus asmens, kuriam pareikšti kaltinimai, informavimas laiku yra teisingo bylos nagrinėjimo *condicio sine qua non* ir viešosios tvarkos sąlyga. Todėl reikia panaikinti bet kokį pažeidžiant šią procesinę garantiją priimtą sprendimą, kuriuo paskiriama bauda.

31 Papildomai ieškovė tvirtina, kad jeigu Komisija būtų paisiusi EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktu garantuojamos teisės ir ją būtų skubiai informavusi apie jos atžvilgiu pradėto tyrimo pobūdį ir pagrindą, ji būtų galėjusi lengviau ir išsamiau atkurti svarbias faktines aplinkybes, nei tą galėjo padaryti 2003 metais. Ji visų pirma būtų galėjusi atkreipti Komisijos dėmesį į klaidingus AKZO pateiktus parodymus dėl jos atliekamo vaidmens kartelyje. Šis užginčijimas būtų Komisiją privertęs pateikti AKZO prašymą pateikti tikslinamąją informaciją ir prireikus Reglamento Nr. 17 14 straipsnio pagrindu atlikti tyrimą.

32 Tačiau ieškovei neturint skubios informacijos, iš jos buvo atimta galimybė daryti lemiamą įtaką tyrimui ir Komisijos vidaus sprendimo priėmimo procesui. Kitu atveju Komisija būtų padariusi išvadą, jog iš tikrųjų ieškovė nepadarė pažeidimo ir kad ji tebuvo nebaustina kartelio dalyvių organinių peroksidų gamintojų padėjėja. Taigi Komisija iš ieškovės per šią procesą lemiančią stadiją atėmė galimybę greitai ir veiksmingai apsiginti nuo AKZO pareikštų kaltinimų.

33 Todėl ginčijamą sprendimą reikia panaikinti dėl teisės į gynybą ir EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punkto pažeidimų.

34 Vis dėlto šiuo atžvilgiu atsakydama į Pirmosios instancijos teismo pateiktą konkretų klausimą per posėdį ieškovė pripažino mananti, kad net jeigu ji būtų informuota 2003 m. vasario 3 d. prašymo pateikti informaciją laikotarpiu ir dėl to būtų galėjusi veiksmingiau apsiginti, tai nebūtų galėję pakeisti Komisijos ginčijamame sprendime jos atžvilgiu padarytų išvadų, kaip buvo nurodyta posėdžio protokole.

b) Komisijos argumentai

35 Komisija nesutinka su tuo, kad prieš išsiųsdama pranešimą ji privalėjo ieškovę informuoti apie jos atžvilgiu pradėto tyrimo pobūdį ir pagrindą.

36 Pirma, kaip tą patvirtina Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalis, nei administracinė procedūra, nei galimybė šio reglamento pagrindu paskirti baudas nėra baudžiamosios teisės pobūdžio. Antra, šią procedūrą sudaro dvi stadijos, t. y. išankstinio tyrimo ir ginčo stadijos, kurios apima pranešimą apie kaltinimus ir galutinio sprendimo priėmimą. Esant ginčo stadijai Komisija gali priimti galutinį sprendimą dėl inkriminuojamo pažeidimo (25 punkte minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 182–184 punktai), o per tyrimo stadiją atitinkamoms įmonėms nepareiškiami jokie kaltinimai. Ši stadija skirta faktinėms bylos aplinkybėms išnagrinėti, kad Komisija galėtų įvertinti, ar šios įmonės atžvilgiu reikia pradėti teisinę procedūrą. Šiuo tikslu Komisija turėjo teisę pareikalauti pateikti informaciją, o įmonės privalėjo aktyviai bendradarbiauti pateikdamos visą su tyrimo dalyku susijusią informaciją (1989 m. spalio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Orkem prieš Komisiją*, 374/87, Rink. p. I-3283, 27 punktas).

37 Iš tikrųjų priimdama tokias tyrimo priemones Komisija dar nebuvo pasirengusi pareikšti įmonėms kaltinimų, nes ji tik nagrinėjo informaciją, galinčią lemti pranešimo apie kaltinimus priėmimą. Todėl vien tai, kad Komisija įmonei taikė tyrimo priemones, negali prilygti kaltinimų šiai įmonei pareiškimui (generalinio advokato M. Mischo išvados, pateiktos 25 punkte minėtam sprendimui *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, byloje C-250/99 P, 41–46 punktai). Taigi negalima pritarti ieškovės argumentui, jog tam, kad ji galėtų pasirengti gynybai, ją reikėjo informuoti vystant tyrimo stadijai.

38 Komisija pripažino, kad teisės į gynybą, kaip pagrindinės teisės, kuri yra sudedamoji bendrųjų teisės principų dalis, laikymąsi turi užtikrinti Bendrijos teismas (23 punkte minėto sprendimo *Krombach*, 25 ir 26 punktai ir 23 punkte minėto sprendimo *Connolly prieš Komisiją* 37 ir 38 punktai). Be to, būtų teisinga, kad Komisija privalėtų prižiūrėti, jog ši teisė nebūtų pažeista vykstant tyrimui, nes tai gali turėti lemiamą

reikšmę vertinant įrodymus apie įmonių neteisėtus veiksmus, už kuriuos joms gali kilti atsakomybė (27 punkte minėto sprendimo *Hoechst prieš Komisiją* 15 punktas ir 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 63 punktas). Vis dėlto ši pareiga taikoma tik tam tikrai teisei į gynybą, kaip antai teisei į teisinę pagalbą bei teisei į advokato ir kliento susirašinėjimo konfidencialumą, o kitos teisės yra susijusios su ginčo procedūra, kuri prasideda po pranešimo apie kaltinimus parengimo (27 punkte minėto sprendimo *Hoechst prieš Komisiją* 16 punktas).

39 Bet kuriuo atveju nėra tariamos teisės būti skubiai informuotam apie tyrimo pobūdį ir pagrindą ir ji neišplaukia iš EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punkto, nes per tyrimo stadiją nepareiškiami „kaltinimai“. Iš tiesų tokie oficialūs „kaltinimai“ pareiškiami tik per pranešimo apie kaltinimus stadiją (25 punkte minėto sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie prieš Komisiją* 79 punktas). Šis pranešimas reiškia, kad Reglamento Nr. 17 3 straipsnio pagrindu pradedama procedūra ir juo išreiškiamas Komisijos ketinimas priimti sprendimą, kuriame konstatuojamas pažeidimas (šiuo klausimu žr. 1973 m. vasario 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Brasserie de Haecht*, 48/72, Rink. p. 77, 16 punktą). Kartu tai yra įmonės informavimo priemonė apie jos atžvilgiu pradėtą procedūrą ir veiksmus, kuriais Komisija ją kaltina (1999 m. balandžio 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, T-305/94–T-307/94, T-313/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 132 punktas ir 25 punkte minėto sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie prieš Komisiją* 80 punktas).

40 Tą patvirtina teismų praktika, pagal kurią Bendrijos konkurencijos teisėje nenumatyta teisė būti informuotam apie administracinės procedūros eigą iki oficialaus pranešimo apie kaltinimus pateikimo; iš tiesų aiškinant priešingai atsirastų teisė būti informuotam

apie tyrimą kilus įtarimams įmonės atžvilgiu, o tai labai apsunkintų Komisijos darbą (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dalmine prieš Komisiją*, T-50/00, Rink. p. II-2395, 110 punktas).

41 Komisija papildomai nurodo, kad nors Europos žmogaus teisių teismo praktika dėl EŽTK 6 straipsnio prireikus gali būti svarbi vykdant baudžiamojo tyrimo procedūrą, pavyzdžiui, apskaičiuojant „protingą laikotarpį“ EŽTK 6 straipsnio 1 dalies prasme, tai nereiškia, kad tas pats pasakytina ir apie EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktą. Taigi tam, kad būtų atsižvelgta į tai, jog tokių garantijų nebuvo laikomasi per tyrimo stadiją, reikia, kad būtų sunkiai pažeistas teisingas bylos nagrinėjimas (1993 m. lapkričio 24 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Imbroscia prieš Šveicariją*, A serija, Nr. 275, 36 punktas ir jame nurodyta teismų praktika), atsižvelgiant į visą vykdomą procedūrą.

42 Nagrinėjamoje byloje šiuo atžvilgiu Reglamento Nr. 17 administracinės procedūros ginčo stadija buvo ypač svarbi, nes būtent ji skirta suinteresuotajam asmeniui apie jam pareikštų kaltinimų pobūdį ir pagrindą informuoti. Tačiau ieškovė nesuformulavo jokių prieštaravimų dėl šios procedūros stadijos teisėtumo. Be to, pati ieškovė negalėjo tik dublike pirmą kartą tvirtinti, kad per šios procedūros ginčo stadiją ji negalėjo tinkamai ir pakankamai pateikti savo pozicijos dėl Komisijos nurodytų faktų. Bet kuriuo atveju toks klaidingas ieškovės kaltinimas nesukelia abejonių, kad ši administracinės procedūros stadija buvo teisinga ginčo stadija.

43 Todėl šį pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

2. *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

44 Pirmuoju pagrindu ieškovė iš esmės tvirtina, kad Komisija, vykstant ankstyvajai tyrimo stadijai neinformavusi jos apie jai pareikštų kaltinimų pobūdį ir pagrindą, konkrečiai kalbant, nepateikusi anksčiau AKZO parodymų, pažeidė jos teisę į gynybą, o būtent pagal EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktą pripažįstamą teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.

45 Pirmiausia reikia priminti, kad Pirmosios instancijos teismas neturi kompetencijos nagrinėti atlikto tyrimo konkurencijos srityje teisėtumo atsižvelgdamas į EŽTK, nes ji nėra sudėtinė Bendrijos teisės dalis. Vis dėlto nedraudžiama, jog Bendrijos teismas prižiūrėtų, ar buvo laikomasi pagrindinių teisių, bendrųjų teisės principų, ir kad šiuo tikslu semtųsi įkvėpimo iš bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų ir žmogaus teisių apsaugos srities tarptautinių dokumentų, dėl kurių sudarymo valstybės narės bendradarbiavo ir prie kurių pateiktų gairių prisijungė. Šiuo atžvilgiu reikia pripažinti, kad EŽTK yra ypač svarbus dokumentas; tą patvirtina ir ES 6 straipsnio 2 dalis (šiuo klausimu žr. 2001 m. vasario 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją*, T-112/98, Rink. p. II-729, 59 ir 60 punktus bei juose nurodytą teismų praktiką). Tą patvirtina ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos preambulės penktoji įtrauka, 52 straipsnio 3 dalis ir 53 straipsnis.

46 Šiuo atžvilgiu pagal nusistovėjusią teismų praktiką teisės į gynybą užtikrinimas per kiekvieną procedūrą, kuri gali pasibaigti sankcijų paskyrimu, pirmiausia vienkartinių arba periodinių baudų, kaip tai numatyta Reglamente Nr. 17, yra vienas iš pagrindinių

Bendrijos teisės principų, kurio laikymąsi privalo užtikrinti Bendrijos teismas (šiuo klausimu žr. 23 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Cour Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, 64 punktą ir 2007 m. vasario 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Groupe Danone prieš Komisiją*, C-3/06 P, Rink. p. I-1331, 68 punktą).

47 Taip pat reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 17 Komisijos vykdoma administracinė procedūra skirstoma į dvi atskiras vieną po kitos einančias stadijas, kurių kiekviena pagrįsta individualia vidaus logika, t. y. išankstinio tyrimo ir ginčo stadijos. Išankstinio tyrimo stadija, per kurią Komisija naudojasi Reglamente Nr. 17 numatytais įgaliojimais ir kuri trunka iki pranešimo apie kaltinimus priėmimo, skirta leisti Komisijai surinkti visą svarbią konkurencijos normų pažeidimą ar jo nebuvimą patvirtinančią informaciją bei suformuluoti pirminę poziciją dėl procedūros ir jos vėlesnės eigos. Atvirkščiai, nuo pranešimo apie kaltinimus iki galutinio sprendimo priėmimo trunkanti ginčo stadija skirta tam, kad Komisija priimtų galutinį sprendimą dėl įmonei inkriminuojamo pažeidimo (šiuo klausimu žr. 25 punkte minėto 2002 m. spalio 25 d. Sprendimo *Cour Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 181–183 punktus ir 2006 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją*, C-105/04 P, Rink. p. I-8725, 38 punktą).

48 Pirma, kalbėdamas apie išankstinio tyrimo stadiją Teisingumo Teismas patikslino, kad ši stadija prasidėjo, kai Komisija, pasinaudojusi jai pagal Reglamento Nr. 17 11 ir 14 straipsnius suteiktais įgaliojimais, ėmėsi priemonių, kurios prilygo kaltinimų padarius pažeidimą pareiškimui ir labai paveikė įtariamųjų įmonių padėtį (25 punkte minėto 2002 m. spalio 25 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 182 punktas ir 47 punkte minėto 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją* 38 punktas). Antra, kaip matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, atitinkama įmonė tik administracinio ginčo stadijos pradžioje pranešimu apie kaltinimus informuojama apie visus esminius įrodymus, kuriais per šią procedūros stadiją remiasi Komisija, ir ši įmonė turi teisę susipažinti su bylos medžiaga, kad galėtų

veiksmingai pasinaudoti savo teise į gynybą. Todėl, tik gavusi minėtą pranešimą, atitinkama įmonė gali visiškai pasinaudoti savo teise į gynybą (šiuo klausimu žr. 25 punkte minėto 2002 m. spalio 15 d. Sprendimo *Cour Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 315 ir 316 punktus; 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 66 ir 67 punktus; 47 punkte minėto 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją* 47 punktą ir 2007 m. sausio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dalmine prieš Komisiją*, C-407/04 P, Rink. p. I-829, 59 punktą). Iš tiesų, jei ši teisė apimtų ir laikotarpį iki pranešimo apie kaltinimus išsiuntimo, Komisijos tyrimas nebūtų veiksmingas, nes įmonė jau per pirmąją Komisijos tyrimo stadiją galėtų identifikuoti Komisijos turimą informaciją, taigi ir informaciją, kuri galėtų būti nuo jos dar slepiama (minėto sprendimo *Dalmine prieš Komisiją* 60 punktas).

49 Tokiomis aplinkybėmis reikia atmesti ieškovės argumentą, kad laikantis teisės į gynybą ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą jai turėjo būti suteikta teisė susipažinti su AKZO duotais parodymais per išankstinio tyrimo stadiją.

50 Vis dėlto, kaip matyti iš 48 punkte nurodytos teismų praktikos, per išankstinio tyrimo stadiją Komisijos priimtos priemonės, o būtent tyrimo priemonės ir prašymas pateikti informaciją Reglamento Nr. 17 11 ir 14 straipsnių pagrindu, pagal savo pobūdį yra kaltinimų padarius pažeidimą pareiškimas ir labai paveikia įtariamųjų įmonių padėtį.

51 Todėl reikia vengti, kad per šią administracinės procedūros stadiją būtų negrįžtamai pažeista teisė į gynybą, nes priimtos tyrimo priemonės gali turėti lemiamą reikšmę vertinant įrodymus apie įmonių neteisėtus veiksmus, už kuriuos joms gali kilti atsakomybė (šiuo klausimu žr. 27 punkte minėto sprendimo *Hoechst prieš Komisiją*

15 punktą). Kalbant apie protingo termino laikymąsi, Teisingumo Teismas iš esmės yra nusprendęs, kad pernelyg ilga išankstinio tyrimo stadijos trukmė gali turėti įtakos ateityje įgyvendinant atitinkamų įmonių teises į gynybą, ypač sumažindama per ginčo stadiją įgyvendinamos teisės į gynybą veiksmingumą. Iš tiesų, kuo daugiau laiko praeina nuo tyrimo priemonės iki pranešimo apie kaltinimus, juo didesnė tikimybė, kad nebus galima arba bus labai sunku surinkti kaltinimus paneigiančių įrodymų. Dėl šios priežasties vertinimą, ar nėra galimų teisės į gynybą apribojimų, reikia atlikti ne tik dėl stadijos, per kurią šia teise naudojamasi veiksmingiausiai, t. y. administracinės procedūros ginčo stadijos, bet reikia įvertinti visą šią procedūrą per visą jos laikotarpį (šiuo klausimu žr. 47 punkte minėto 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją* 49 ir 50 punktus).

52 Pirmosios instancijos teismas mano, kad šios išvados pagal analogiją taikomos ir pateiktam klausimui, ar ir kiek Komisija per išankstinio tyrimo stadiją privalo atitinkamai įmonei pateikti tam tikrą informaciją apie tyrimo dalyką ir tikslą, kad ji galėtų veiksmingai apsiginti vykstant ginčo procedūrai. Iš tiesų, net jeigu formaliai per išankstinio tyrimo stadiją atitinkama įmonė nelaikoma „kaltinamąja“, jos atžvilgiu pradėto tyrimo, o būtent jos atžvilgiu priimtos tyrimo priemonės, materialiąja prasme paprastai negalima atsieti nuo egzistuojančių įtarimų, t. y. 48 punkte minėtos teismų prasme netiesiogiai pareikštų kaltinimų, kuriais pateisinama tokia priimta priemonė (taip pat šiuo klausimu žr. 2006 m. balandžio 27 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Casse prieš Liuksemburgą*, ieškinio Nr. 40327/02, 29–33, 71 ir 72 punktus).

53 Kiek tai susiję su šios pareigos pateikti informaciją apimtimi, pirmiausia reikia priminti, kad prašyme pateikti informaciją, nesvarbu, ar jis Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 2 dalies prasme yra neoficialus, ar šio reglamento 11 straipsnio 5 dalies prasme pateiktas

sprendimo forma, Komisija pagal šio straipsnio 3 dalį bei paisydama atitinkamos įmonės teisės į gynybą turi nurodyti šio prašymo teisinį pagrindą ir tikslą. Taigi Komisijos pateikto prašymo pateikti informaciją reikalingumą Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 1 dalies prasme reikia vertinti atsižvelgiant į tyrimo tikslą, kuris turi būti privalomai nurodytas pačiame prašyme pateikti informaciją. Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas patikslino, kad Komisija galėjo reikalauti informacijos tik tam, kad galėtų patikrinti tariamą pažeidimą, kuriuo grindžiamas atliktas tyrimas ir kuris nurodytas prašyme pateikti informaciją (šiuo klausimu žr. 1991 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *SEP prieš Komisiją*, T-39/90, Rink. p. II-1497, 25 punktą ir 1995 m. kovo 8 d. Sprendimo *Société générale prieš Komisiją*, T-34/93, Rink. p. II-545, 39, 40, 62 ir 63 punktus).

54 Toliau reikia priminti, kad Komisijai taikomas reikalavimas sprendime dėl tyrimo Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 3 dalies prasme nurodyti tokio tyrimo objektą ir paskirtį. Toks reikalavimas yra pagrindinės atitinkamų įmonių teisės į gynybą garantija, todėl pareigos motyvuoti sprendimą dėl tyrimo apimties negalima riboti argumentais dėl tyrimo veiksmingumo. Šiuo atžvilgiu iš teismų praktikos matyti, kad nors Komisija neprivalo asmeniui, kuriam skirtas sprendimas, dėl tyrimo pateikti visos turimos informacijos dėl tariamų pažeidimų ar tikslios šių pažeidimų teisinės kvalifikacijos, vis dėlto ji turi aiškiai nurodyti tariamus pažeidimus, kuriuos ji ketina tirti (šiuo klausimu žr. 27 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Hoechst prieš Komisiją* 41 punktą ir 1989 m. spalio 17 d. Sprendimo *Dow Benelux prieš Komisiją*, 85/87, Rink. p. 3137, 8 ir 9 punktus; 2007 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CB prieš Komisiją*, T-266/03, nepaskelbta Rinkinyje, 36 punktą; pagal analogiją žr. 53 punkte minėto sprendimo *Société générale prieš Komisiją* 62 ir 63 punktus). Taip pat atlikdami tyrimą Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 2 dalies pagrindu Komisijos inspektoriai turi pateikti raštišką įgaliojimą, kuriame nurodytas tyrimo objektas ir paskirtis.

55 Pirmosios instancijos teismas mano, kad 53 ir 54 punktuose išdėstyti reikalavimai taikomi neatsižvelgiant į tai, ar įtariamajai įmonei skirtas prašymas pateikti informaciją yra oficialus sprendimas Reglamento Nr. 17 11 straipsnio 5 dalies prasme, ar

neoficialus raštas to paties straipsnio 2 dalies prasme. Be to, per išankstinio tyrimo stadiją atitinkamos įmonės galimybė veiksmingai pasirengti gynybai neturėtų skirtis atsižvelgiant į tai, ar Komisija priėmė tyrimo priemonę Reglamento Nr. 17 11 straipsnio ar 14 straipsnio pagrindu, nes visomis šiomis priemonėmis gali būti pareikšti kaltinimai padarius pažeidimą ir jos gali labai paveikti įtariamųjų įmonių padėtį (šiuo klausimu žr. 25 punkte minėto 2002 m. spalio 15 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 182 punktą ir 47 punkte minėto 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją* 38 punktą).

56 Iš to matyti, kad Komisija atitinkamą įmonę apie vykdomo tyrimo objektą ir paskirtį privalėjo informuoti, kai pirmosios įmonės atžvilgiu buvo taikoma pirmoji priimta priemonė, įskaitant prašymą pateikti informaciją, skirtą Reglamento Nr. 17 11 straipsnio pagrindu. Šiuo požiūriu nereikalaujama, kad motyvavimo apimtis sutaptų su sprendimo dėl tyrimo apimtimi, nes šis reikalavimas išplaukia iš to, kad pastarasis sprendimas yra labiau įpareigojantis ir labai paveikia atitinkamos įmonės teisinę padėtį (Komisijos tikrinimo įgaliojimų srityje žr. 54 punkte minėto sprendimo *CB prieš Komisiją* 71 punktą). Vis dėlto iš tokio motyvavimo ši įmonė turėtų suprasti konkrečiai nurodytą šio tyrimo dalyką ir paskirtį, o tai reiškia, kad turi būti konkrečiai nurodytas tariamas pažeidimas, ir tai, jog tokiomis aplinkybėmis jai gali būti pareikšti kaltinimai dėl šio tariamo pažeidimo, kad ji galėtų imtis, jos manymu, reikalingų priemonių apsiginti nuo atsakomybės ir pasirengti gynybai per administracinės procedūros ginčo stadiją.

57 Todėl šioje byloje, 2003 m. vasario 3 d. išsiuntusi ieškovei prašymą pateikti informaciją, Komisija privalėjo ją informuoti konkrečiai apie tariamą pažeidimą, dėl kurio atliekamas tyrimas, ir apie tai, kad dėl šio fakto tokiomis aplinkybėmis jai gali būti pareikšti kaltinimai. Tačiau iš prašymo pateikti informaciją matyti vien tai, kad Komisija ketino tirti tariamą EB 81 straipsnio pažeidimą, kurį įvykdė Europos organinių peroksidų gamintojos atlikusios tam tikrus veiksmus; šie veiksmai minėtame prašyme buvo išvardyti bendrai kaip pavyzdžiai ir konkrečiai nebuvo nurodyta, jog šis tyrimas

taip pat vykdomas ir dėl tariamo ieškovei inkriminuojamo pažeidimo. Iš tiesų, atrodo, kad tik per 2003 m. kovo 20 d. susitikimą, t. y. likus kelioms savaitėms iki oficialios nagrinėjimo procedūros pradžios, už bylą atsakingi Komisijos pareigūnai nurodė, kad ieškovės atžvilgiu taip pat buvo pradėtas tyrimas. Iš anksto informuoti ieškovę buvo ypač reikalinga dėl to, kad, anot pačios Komisijos, jai nusprendus pradėti konsultavimo įmonės teisinę procedūrą, tai reiškė, jog ji nukrypsta nuo savo ankstesnės sprendimų priėmimo praktikos, o dėl to ieškovė negalėjo numatyti, kad ji gali būti konkrečiai minima pranešime apie kaltinimus.

58 Vis dėlto vien dėl šios aplinkybės negalima panaikinti ginčijamo sprendimo. Iš tiesų reikia dar sykį įvertinti, ar Komisijos padaryti pažeidimai vykdant nagrinėjamą procedūrą galėjo konkrečiai paveikti ieškovės teisę į gynybą (šiuo klausimu žr. 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 71 ir paskesnius punktus ir 47 punkte minėto 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied prieš Komisiją* 55 ir paskesnius punktus).

59 Šioje byloje ieškovė nepateikė jokių konkrečių įrodymų, kad būtų galima patvirtinti, jog nagrinėjamu neteisėtumu būtų pažeistas jos teisės į gynybą veiksmingumas per administracinės procedūros ginčo stadiją ir kad veiksmingesnė gynyba būtų galėjusi paveikti visą šios procedūros eigą bei Komisijos sprendimo turinį. Atvirkščiai, posėdyje ieškovė pripažino, kad išankstinė informacija dėl jai pareikštų kaltinimų apimties, o būtent 2003 m. vasario 3 d. pateikto prašymo pateikti informaciją laikotarpiu, negalėjo daryti jokios įtakos Komisijos ginčijamame sprendime jos atžvilgiu padarytoms išvadoms, kaip buvo nurodyta posėdžio protokole. Iš tiesų tokia įtaka yra dar mažiau tikėtina dar ir todėl, kad prašymą pateikti informaciją ir pranešimą apie oficialią tyrimo procedūrą skyrė tik maždaug septynių savaičių laikotarpis.

60 Todėl šį pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

C – *Dėl antrojo pagrindo, susijusio su principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (nullum crimen, nulla poena sine lege), pažeidimu*

1. *Šalių argumentai*

a) Ieškovės argumentai

Bendroji dalis

61 Ieškovė mano, kad ji nepažeidė EB 81 straipsnio, nes ji tėra nebaustina kartelio narių, t. y. AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa*, padėjėja. Pati Komisija ginčijamo sprendimo 339 konstatuojamoje dalyje pripažino, kad ieškovė nebuvo organinių peroksidų gamintojų sudaryto susitarimo šalis. Nepaisant to, šio sprendimo 349 konstatuojamoje dalyje ji padarė labai neapibrėžtą išvadą, kad „ieškovė buvo susitarimo šalis ir (arba) priėmė sprendimus kaip įmonė ir (arba) įmonių asociacija“. Toliau Komisija šio sprendimo 454 konstatuojamoje dalyje pripažino, kad „specifinį vaidmenį vykdžiusiai įmonei ir (arba) įmonių asociacijai skirtas sprendimas tam tikra

prasme yra naujovė“. Ieškovės manymu, Komisija viršijo įgaliojimų, kurie suteikiami pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, skaitomą kartu su EB 81 straipsnio 2 dalimi, ribas ir pažeidė principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Be to, netikslus teisinis Komisijos vertinimas buvo grindžiamas klaidingomis faktinėmis išvadomis dėl ieškovės atliekamo vaidmens kartelyje.

Dėl ginčijamame sprendime pateiktų faktų užginčijimo

62 Ieškovė iš esmės nesutinka su tuo, kokią svarbą Komisija ginčijamame sprendime priskyrė jos vykdomai veiklai kartelyje (ginčijamo sprendimo 95, 105, 332, 333 ir 345 konstatuojamosios dalys). Iš tiesų ieškovė, konsultavimo ir atstovavimo įmonė, laikydamasi AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* instrukcijų šių įmonių sąskaita teikė tik sekretoriato paslaugas, kurių didžioji dalis buvo visiškai nesusijusios su karteliu.

63 Pirma, laikotarpiu nuo 1993 m. pabaigos iki 1999 m. pabaigos ieškovę ir šias tris organinių peroksidų gamintojas pagal Šveicarijos prievolių teisę, nesiekiant jokių antikonkurencinių tikslų, siejo paslaugų teikimo sutartys, vadinamosios „atstovavimo“ sutartys. Šių atstovavimo sutarčių pagrindu bei laikydamasi šių gamintojų instrukcijų ji, pirma, rengė rinkos statistiką, antra, surengė keturis oficialius šių gamintojų susitikimus Ciuriche dalyvaudama oficialiose šių susitikimų dalyse, trečia, rezervavo keturiems neoficialiems šių gamintojų susitikimams Ciuriche susirinkimų salę, bet juose nedalyvavo ar dalyvavo iš dalies arba nežinojo apie šių susitikimų turinį, ketvirta, padengė šių gamintojų atstovų dėl dalyvavimo šiuose susitikimuose patirtas kelionės išlaidas ir, penkta, *PC/Degussa* ir *Atochem/Atofina* sąskaita saugojo tam tikrus dokumentus, kurių dalis buvo antikonkurencinio turinio.

64 Be to, priešingai nei konstatuota ginčijamo sprendimo 340 konstatuojamoje dalyje, šios paslaugų teikimo sutartys konkurencijos neribojo; tik gamintojų susitarimuose, t. y. 1971 m. Susitarime, kurio šalis ieškovė niekada nebuvo (ginčijamo sprendimo 339 konstatuojamoji dalis), buvo numatyti konkurencijos apribojimai organinių peroksidų rinkoje. Todėl ginčijamo sprendimo 335 konstatuojamoje dalyje taip pat klaidingai teigiama, kad ieškovės veikla „buvo kartelio veiklos vykdymo pagrindas“, nes 1971 m. šį kartelį AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* sudarė be ieškovės. Ieškovė iš esmės patikslina, kad tiek, kiek inkriminuojami veiksmai, kaip antai susirinkimų salės rezervavimas ir kelionės išlaidų padengimas, yra susiję su karteliu, ši veikla tėra logistinė ir užtikrina trijų organinių peroksidų gamintojų sekretoriato funkcijas.

65 Antra, ieškovė iš esmės tvirtina, kad ginčijamo sprendimo 87, 109 ir paskesnėse konstatuojamose dalyse, o būtent 209 konstatuojamoje dalyje, įvardijusi *Fides/AC-Treuhand* kaip vieningą organizaciją, Komisija jai klaidingai priskyrė laikotarpiu nuo 1971 m. iki 1993 m. *Fides* atliktus veiksmus. Tą padariusi Komisiją pažeidė kaltės ir asmeninės atsakomybės principus bei pakenkė ieškovės reputacijai (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 145 punktas). Ieškovė, įsteigta 1993 m., neatsako už *Fides* veiksmus, be to, pagal bendrovių teisę nėra jokių ją ir pastarąją bendrovę siejančių struktūrinių ryšių. 1993 m. pabaigoje ieškovė iš *Fides* įsigijo tik už asociacijų valdymo konsultavimą atsakingą departamentą ir vėliau su buvusiais *Fides* klientais sudarė naujas paslaugų teikimo sutartis. Be to, 1993 m. lapkričio mėn. *Fides* laiškas, kuriuo ji savo buvusiems klientams rekomendavo pratęsti komercinius santykius su ieškove, nėra svarbus įrodymas, galintis patvirtinti tariamą *Fides* ir ieškovės „personalinį tęstinumą“. Perimant įmones pagal nusistovėjusią praktiką rinkodaros tikslais pardavėjas išsiunčia tokius „rekomendacinius laiškus“ dėl galimo įgaliojimų perdavimo jį perėmusiai įmonei. Iš to ieškovė padarė išvadą, kad ji negali būti laikoma atsakinga už *Fides* veiksmus, todėl Komisija turėjo teikti mažiau svarbos jos atliktam vaidmeniui referenciniu laikotarpiu nuo 1994 m. iki 1999 metų.

66 Šiuo klausimu ieškovė patikslina, kad, skirtingai nei *Fides*, ji nedalyvavo trims organinių peroksidų gamintojoms pasikeičiant antikonkurencine informacija. Aprašant ginčijamo sprendimo 91 ir paskesnėse konstatuojamose dalyse ieškovės atliekamą vaidmenį nebuvo atsižvelgta į tai, kad 1993 m. šios gamintojos iš esmės pakeitė kartelio veiklos būdą nuo šiol atsisakydamos keistis informacija apie įvykdytus pardavimus ir kainas per susitikimus dalyvaujant *Fides*. Po 1993 m. šią sistemą pakeitė AKZO valdoma pasikeitimo informacija faksu ir vadinamųjų „darbo grupių“ susitikimų sistema, kurioje ieškovė nedalyvavo ir apie kurią ji nežinojo (ginčijamo sprendimo 136 konstatuojamoji dalis). Tokiomis aplinkybėmis AKZO parengdavo išsamią statistiką, kad galėtų ją pateikti per darbo grupių susitikimus, pirmininkavo šiems susitikimams ir prižiūrėjo, ar paisoma rinkos dalių, taip pat ragino kitus gamintojus padidinti savo kainas.

67 Trečia, kiek tai susiję su 1971 m. ir 1975 m. susitarimų originalų saugojimu, ieškovė patvirtina, kad savo seife saugojo tik *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* sutarčių kopijas, kurias jos bet kuriuo momentu galėjo paimti ar peržiūrėti. Be to, ieškovė pripažino, kad organinių peroksidų gamintojų sąskaita ji iki 1995 m. ar 1996 m. apskaičiavo nukrypimus nuo sutartų kvotų. Šiuos su apskaičiavimu susijusius dokumentus kartelio nariai taip pat galėjo bet kuriuo momentu peržiūrėti. Tačiau tai, kad ieškovė saugojo trečiųjų šalių dokumentus, negali būti laikoma konkurencijos normoms prieštaraujančiais veiksmais.

68 Ketvirta, ieškovė nesutinka su kaltinimu, kad rinko su organinių peroksidų prekyba susijusią informaciją ir „atitinkamą statistiką“ perdavė kartelio nariams (ginčijamo sprendimo 92 konstatuojamoji dalis). Ieškovė tvirtina, kad ši statistika buvo teisėta ir nesusijusi su karteliu, tą, jos manymu, patvirtino ir AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa*. Po to, kai gamintojų prašymu *Fides* sukūrė oficialią informacijos apie organinių peroksidų rinką sistemą, ieškovė konkliudentiniais veiksmais 1993 m. pabaigoje su jomis sudarė naujas paslaugų teikimo sutartis dėl „neutralios“ rinkos statistikos rinkimo. Ši statistika buvo grindžiama minėtų gamintojų pateiktais istoriniais pardavimais (tonomis), o jų taikomos kainos bei klientų vardai nebuvo nurodomi. Prie statistikos taip pat buvo pateiktas atitinkamų prekių kategorijų sąrašas, kurį Komisija klaidingai priskyrė „*AC-Treuhand* kodui“ (ginčijamo sprendimo

105 konstatuojamoji dalis). Tačiau šis sąrašas tebuvo darbo priemonė, kad, viena vertus, ieškovė galėtų parengti rinkos statistiką, ir, kita vertus, įgaliota bendrovė galėtų atlikti gamintojų pateiktų pardavimų auditą. Iš tiesų tokioje parengtoje statistikoje, kiek tai susiję su nurodyta organinių peroksidų kategorija, buvo nurodytas tik bendras praėjusių metų ar ketvirčio rinkos dydis, kiekvienos gamintojos pardavimai ir jų dalis rinkoje, bet nebuvo informacijos apie konkurentus.

69 Tokiomis aplinkybėmis ieškovė primena, kad laikotarpiu nuo 1993 m. iki 1999 m. organinių peroksidų gamintojų pasikeitimas pardavimais ir kainomis, tenkančiomis valstybei ir klientui, taigi ir jų veiksmų derinimas, vyko ne 1971 m. ir 1975 m. susitartų normų pagrindu, o siunčiant faksus ar rengiant atskirus darbo grupių susitikimus, o kartais ir oficialius susitikimus Ciuriche, kuriuose ji nedalyvavo (ginčijamo sprendimo 128 ir 136 konstatuojamosios dalys). Ieškovė iš to padarė išvadą, kad, priešingai nei susidaro įspūdis iš 92 konstatuojamosios dalies, jos parengta rinkos statistika nebuvo skirta gamintojų veiksmams suderinti. Duomenų, remiantis informacijos apie rinką sistema, parengimas ir kontrolė taip pat negali būti laikomi pažeidimo pagrindu. Iš tiesų nuo 1993 m. ieškovės parengta statistika nebuvo susijusi su jos dalyvavimu kartelio susitikimuose ir kvotų siūlymu. Vėliausiai šis ryšys buvo nutrauktas 1996 m., kai ieškovė nustojo skaičiuoti nukrypimus nuo sutartų kvotų.

70 Ieškovė patikslina, kad organinių peroksidų gamintojų pardavimų auditas nesusijęs su karteliu. Ieškovė šiuo atžvilgiu „audito neatliko ir jo netvirtino“ (ginčijamo sprendimo 333 konstatuojamoji dalis) bei nebuvo kartelio „buhalterė“ (minėto sprendimo 404 konstatuojamoji dalis). Toks klaidingas vertinimas atliktas dėl to, kad buvo sumaišyta teisėtos informacijos apie rinką sistemos ir kartelio veikla bei supainiotos ieškovės ir jos įgaliotos įmonės, kas tris–šešis mėnesius atliekančios gamintojų ieškovei perduotų kiekvienos prekės kategorijos pardavimų auditą, pareigos. Šiuo pagrindu ieškovė apskaičiuodavo atitinkamas rinkų dalis, kad galėtų gamintojoms nusiųsti „bendrą rinkos skaičių“. Galiausiai ieškovei perduotų pardavimų auditas atitiko trijų

gamintojų pageidavimus ir tai yra su karteliu nesusijusi nusistovėjusi ir teisėta praktika esant rimtoms informacijos apie rinką sistemoms.

71 Penkta, ieškovė nesutinka su Komisijos teiginiu, kad ji „kartą per mėnesį“ dalyvavo darbo grupės susitikimuose (ginčijamo sprendimo 92 konstatuojamoji dalis), t. y. keliuose šiuose susitikimuose (ginčijamo sprendimo 99 konstatuojamoji dalis). Iš tiesų ieškovė beveik niekada nedalyvavo trijų organinių peroksidų gamintojų antikonkurenciniuose susitikimuose. Iš nuo 1993 m. pabaigos vykusių 63 susitikimų, nurodytų ginčijamo sprendimo 4 lentelėje (28 ir paskesni punktai), kurių tik 9 vyko Ciuriche, tik penkiuose 1994 m. spalio 25 d., 1995 m. vasario 16 d., 1996 m. sausio 16 d., 1996 m. balandžio 19 d. ir 1998 m. lapkričio 23 d. Ciuriche vykusiuose susitikimuose iš dalies dalyvavo ieškovės darbuotojai. Reikia papildomai nurodyti ir 1998 m. spalio 19 d. susitikimą Amersforte (Nyderlandai), kuriame dalyvavo tik AKZO ir buvęs ieškovės darbuotojas S. Vis dėlto ieškovė nesutinka su Komisijos ginčijamame sprendime šiam S. dalyvavimui suteikta svarba ir tą ji išsamiai argumentuoja. Bet kuriuo atveju Komisija privalo įrodyti, kad ieškovė faktiškai dalyvavo antikonkurenciniuose susitikimuose (23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 78 punktas).

72 Ieškovė patikslina, kad išskyrus 1996 m. sausio 16 d. susitikimą, visi šie susitikimai buvo vadinamieji „viršūnių susitikimai“, kuriuos sudarė „oficialiosios“ ir „neoficialiosios“ dalys. Ieškovės darbuotojai dalyvavo tik oficialioje šių susitikimų dalyje, per kurią buvo nagrinėjami tik su oficialiąja rinkos statistika ir su prekių klasifikacija bei sauga susiję klausimai. Tokiomis aplinkybėmis ieškovė atliko tik sekretoriato funkcijas, kaip antai kvietimo laiškų ir darbotvarkės išsiuntimas, susirinkimų salių rezervavimas bei

prireikus viešbučio kambarių užsakymas, dalyvių sutikimas ir oficialiųjų susitikimų protokolų parengimas. Laikydamasi instrukcijų ieškovė, be kita ko, telefonu rezervavo viešbutyje susirinkimų salę „neoficialiems“ susitikimams, vykusiems 1997 m. spalio 23 d., 1998 m. balandžio 17 d. ir spalio 27 d. Ciuriche, bet pati šiuose susitikimuose nedalyvavo.

73 Todėl ginčijamo sprendimo 127 konstatuojamoje dalyje pateiktas AKZO teiginys, kad ieškovė „nuolat“ dalyvavo kasmetiniuose susitikimuose, pavyzdžiui, kad galėtų pritaikyti rinkos dalis, yra akivaizdžiai klaidingas. Norint tą padaryti ieškovės dalyvavimas nebuvo reikalingas, nes kiekviena organinių peroksidų gamintoja, faksu ar per darbo grupių susitikimus pasikeitusi informacija apie pardavimus, žinojo „oficialias“ rinkos dalis (ginčijamo sprendimo 128 konstatuojamoji dalis).

74 Šešta, ieškovė teigia, kad ji nei pirmininkavo, nei tarpininkavo karteliui (ginčijamo sprendimo 92, 99, 102 ir 336 konstatuojamosios dalys). Pirma, tuose keliuose trijų organinių peroksidų gamintojų susitikimuose, kuriuose ji dalyvavo laikotarpiu nuo 1994 m. iki 1999 m., ji nebuvo „pirmininkė“, nes jos funkcijos buvo sutikti svečius ir parengti susitikimo oficialiosios dalies protokolą. Antra, iškilus nesutarimams tarp kartelio narių, ieškovė neatliko ir „tarpininkės“ vaidmens bei neskatino ieškoti kompromiso. Kompromisą jie visada pasiekdavo patys nuspręsdami, kad nutraukus diskusijas situacija tik pablogės. Be to, atsižvelgus į tai, kad ieškovė neoficialiuose susitikimuose nedalyvavo (žr. 72 punktą), iškilus nesutarimams tarp kartelio narių ji ir nebūtų galėjusi atlikti tarpininkės vaidmens.

75 Šiuo klausimu ieškovė nesutinka su tuo, kad atsakydama į pranešimą apie kaltinimus ji pripažino, jog „vykdė tarpininkės vaidmenį“ (ginčijamo sprendimo 92, 94 ir 99 konstatuojamosios dalys). Iš tiesų ieškovė nurodė, kad S., kaip sekretorius, buvo „susitikimo vedėjas“, o tai reiškė, kad jis laikotarpiu nuo 1994 m. iki 1999 m. keturis „viršūnių susitikimų“ lygmeniu surengtus susitikimus pradėjo įžangine sveikinimo kalba (žr. 72 punktą) ir paskelbė pietų pertrauką. Vis dėlto šiuo laikotarpiu S. trijų organinių peroksidų gamintojų oficialiuose susitikimuose arba visai nedalyvavo, arba beveik niekada nedalyvavo. 1971 m. Susitarimo 10 punktas „Arbitražas“ patvirtina, kad pačios gamintojos buvo tarpininkės, tą patvirtino *Atochem/Atofina* kalbėdama apie

keliuose susitikimuose AKZO atliktą tarpininkės vaidmenį. Ieškovė iš to padarė išvadą, kad AKZO klaidingus kaltinimus pareiškė siekdama nukreipti dėmesį nuo savo, kaip tarpininkės, atlikto vaidmens.

76 Septinta, ieškovė dar sykį patvirtina, kad iki 1995 ar 1996 m. pagal įgaliojimą ir laikydamasi instrukcijų ji tik skaičiavo nukrypimus nuo susitartų kvotų ir juos perduodavo organinių peroksidų gamintojoms. Vėliausiai nuo 1997 m. šiuos nukrypimus, vadovaujant AKZO, skaičiavo pačios trys gamintojos, atsižvelgdamos į per darbo grupės susitikimus ar faksu pasikeistų pardavimų statistiką (žr. 69 punktą). Šiuo pagrindu AKZO parengė bendrą visų organinių peroksidų gamintojų pardavimų statistiką ir ją pristatė kitame darbo grupės susitikime. Be to, AKZO pateiktus dokumentus, kuriais siekta įrodyti, jog 1996 m. ar 1997 m. ieškovė ir toliau skaičiavo nukrypimus nuo susitartų kvotų, parengė pati AKZO, o ne ieškovė.

77 Galiausiai ieškovė teigia, kad Komisija įrodymus įvertino neteisėtai, nes pažeidė nekaltumo prezumpciją (24 punkte minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 58 punktas) ir pagrindinę EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Iš tiesų Komisija AKZO parodymams pritarė nepatikrinusi jų pagrįstumo, atsižvelgiant į priešingus *Atochem/Atofina*, *PC/Degussa* ir ieškovės parodymus. Iš EŽTK 6 straipsnio 1 dalies išplaukia, kad bendradarbiaujančios šalies pareiškimus galima laikyti patikimais, tik kai juos patvirtina papildomi ir savarankiški įrodymai (1976 m. spalio 6 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *X prieš Jungtinę Karalystę*, ieškinio Nr. 7306/75, *Décisions et rapports*, Nr. 7, p. 119, 122 punktas). Be to, vienintelis svarbus kriterijus vertinant pateiktus įrodymus – jų patikimumas (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendime *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją*, T-44/00, Rink. p. II-2223, pateikta nuorodą į 24 punkte minėtą teisėjo B. Vesterdorf,

vykdančio generalinio advokato pareigas, išvadą sprendimui *Rhône-Poulenc prieš Komisiją*, Rink. p. II-869, II-954; taip pat šiuo klausimu žr. 2000 m. kovo 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Met-Trans ir Sagpol*, C-310/98 ir C-406/98, Rink. p. I-1797, 29 punktą ir 2002 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Vela ir Tecnagrind prieš Komisiją*, T-141/99, T-142/99, T-150/99 ir T-151/99, Rink. p. II-4547, 223 punktą).

78 Bendradarbiaujanti šalis turi pagrindą meluoti, todėl Komisija turėtų *ex officio* apsvarstyti jos parodymus, ypač jeigu jie turi lemiamą įtaką galutiniam sprendimui ir jiems prieštarauja kiti parodymai (taip pat žr. 1986 m. liepos 10 d. Komisijos sprendimo 86/399/EB dėl proceso pagal (EB 81) straipsnį (IV/31.371 – Bituminė stogo danga) (OL L 232, 1986, p. 15) 85 konstatuojamąją dalį ir ginčijamo sprendimo 278 konstatuojamąją dalį). Šiuo atveju priėmusi klaidingus AKZO pareikštus kaltinimus ieškovės atžvilgiu ir nepateikusi šiuo tikslu kitų savarankiškų įrodymų Komisija minėtus principus pažeidė (taip pat šiuo klausimu žr. 2004 m. spalio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dresdner Bank prieš Komisiją*, T-44/02, nepaskelbta Rinkinyje, 74 punktą). Kritiškas AKZO pareiškimų vertinimas buvo ypač reikalingas atsižvelgus, viena vertus, į pavojų, jog AKZO ieškovės vaidmenį ir svarbą sureikšmins siekdama nukreipti dėmesį nuo savo lemiamą įtaką kartelio vykdymui atliekamo vaidmens, ir, kita vertus, į tai, kad AKZO tam tikrus nepagrįstus kaltinimus ieškovės atžvilgiu pareiškė pavėluotai.

79 Iš tiesų, jeigu 2003 m. vasario 17 d. rašte AKZO būtų pripažinusi, kad pasiūlymus dėl naujų kvotų teikė ji, o ne ieškovė, Komisija nebūtų turėjusi kito pasirinkimo, o tik atsižvelgti į lemiamą AKZO vaidmenį kartelyje, o tai nebūtų leidę AKZO pranešimo dėl bendradarbiavimo B dalies e punkto pagrindu atleisti nuo baudos. Ieškovės manymu, kilęs pavojus, kad nebus suteiktas imunitetas, bei AKZO gresiančios baudos dydis patvirtina, kad ši buvo priversta liudyti ieškovės nenaudai. Todėl remdamasi klaidingais AKZO pareiškimais ir nepateikusi savo kaltinimus pagrindžiančių papildomų ir savarankiškų įrodymų bei neišnagrinėjusi šių pareiškimų patikimumo ar neatsižvelgusi į visas ieškovės atleidimo nuo atsakomybės aplinkybes, Komisija pažeidė pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir nekaltumo prezumpcijos reikalavimus.

Dėl principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pažeidimo

— Dėl principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), įtakos Bendrijos konkurencijos teisėje atskiriant vykdytoją ir padėjėją

80 Ieškovė primena, kad pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies a punktą Komisija įmonėms arba įmonių asociacijoms gali paskirti baudas, jeigu jos tyčia arba dėl neatsargumo pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį. Vis dėlto įmonės, kurios EB 81 straipsnio 1 dalies prasme nedalyvauja kartelyje, o tik palengvina kartelio nariams padaryti pažeidimą arba ragina jį padaryti, nepažeidžia EB 81 straipsnio 1 dalies ir joms neskiriama bauda pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį. Todėl, ginčijamame sprendime pripažinusi, kad ieškovė pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį, ir paskyrusi jai baudą, Komisija pažeidė EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą principą, jog nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Be to, ieškovės manymu, plačiai aiškinant EB 81 straipsnio 1 dalį, kaip tą daro Komisija, EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyto pažeidimo sudedamasis elementas turėtų neapibrėžtą skaičių reikšmių ir taip būtų pažeistas principas, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo (*nulla poena sine lege certa*).

81 Ieškovė teigia, kad Bendrijos konkurencijos teisėje reikia atskirti, viena vertus, vykdytoją ir, kita vertus, kurstytoją ir padėjėją. Toks atskyrimas yra sudedamoji bendrųjų Bendrijos teisės principų dalis, atsižvelgus į nacionalinės teisės sistemų normų panašumą šiuo klausimu, pavyzdžiui: Vokietijos baudžiamojo kodekso *(Strafgesetzbuch)* 27 straipsnio 1 dalies, Nyderlandų baudžiamojo kodekso *(du Wetboek van Strafrecht)* 48 straipsnio, Belgijos baudžiamojo kodekso 67 straipsnio, Prancūzijos baudžiamojo kodekso 121-7 straipsnio, Jungtinės Karalystės baudžiamojo įstatymo *(Accessories and Abettors Act, 1861)* 8 skyriaus, Ispanijos baudžiamojo

kodekso *(Código penal)* 28 straipsnio 2 dalies b punkto ir 29 straipsnio dėl bendrininkavimo, Graikijos baudžiamojo kodekso *(Poinikos kodikas)* 46 ir 47 straipsnių, Liuksemburgo baudžiamojo kodekso 66 ir 67 straipsnių, Portugalijos baudžiamojo kodekso *(Código penal)* 26 ir paskesnių straipsnių, Švedijos baudžiamojo kodekso *(Brottsbalk)* 23 skyriaus 4 dalies ir Suomijos baudžiamojo kodekso *(Rikoslaki)* 5 skyriaus panašumą. Skirtumą taip pat patvirtina 1995 m. liepos 26 d. Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL C 316, 1995, p. 49) 2 straipsnio 1 dalis ir *Corpus Juris* dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos baudžiamųjų nuostatų (parengtas vadovaujant Mireille Delmas-Marty, *Economica*, 1997 m.) 11 straipsnis.

82 Todėl taikant bausmes Reglamento Nr. 17 pagrindu taip pat reikia atskirti vykdytoją, kurstytoją ir padėjėją. Vis dėlto, ieškovės teigimu, Bendrijos konkurencijos teisėje nėra teisės aktų nuostatų, kuriomis remiantis už pažeidimą būtų galima nubausti kurstytoją ar padėjėją. Todėl gali būti baudžiamas tik vykdytojas, kuris atitinka EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytą pažeidimo sąlygą. Tačiau padėjėjas ar kurstytojas už padarytą pažeidimą nebaudžiami.

83 EB 81 straipsnio 1 dalį aiškinant priešingai ir plačiai, kaip šiuo atveju padarė Komisija, būtų pažeistas principas, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), EŽTK 7 straipsnio 1 dalies ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalies prasme. Europos žmogaus teisių teismas pripažino, kad EŽTK 7 straipsnyje įtvirtintas šis principas ir principas, įpareigojantis baudžiamojo įstatymo netaikyti plačiai kaltinamojo nenaudai, visų pirma pagal analogiją. Iš to išplaukia, kad pažeidimas turi būti įstatyme aiškiai apibrėžtas (2001 m. kovo 22 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Streletz ir kt. prieš Vokietiją*, 34044/96 ir kt., *Recueil des arrêts et décisions*, 2001-II, 50 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

84 Ieškovė mano, jog principas, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), kaip bendrasis Bendrijos teisės principas, taip pat taikomas ir administracinėms represinėms procedūroms Reglamento Nr. 17 pagrindu, o būtent baudų paskyrimui šio reglamento 15 straipsnio 2 dalies pagrindu. Tai išplaukia, viena vertus, iš ES 6 straipsnio 2 dalies ir, kita vertus, iš teismų praktikos (1996 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *X*, C-74/95 ir C-129/95, Rink. p. I-6609, 25 punktas; 23 punkte minėto sprendimo *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją* 109 ir 122 punktai ir 23 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją*, 209 ir 210 punktai). Be to, tai principas, būdingas teisinei valstybei, kuriuo užtikrinama veiksminga apsauga nuo šališkų teisinių procedūrų ir bausmių (83 punkte minėto Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Streletz ir kt. prieš Vokietiją* 50 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

— Dėl vykdytojo sąvokos EB 81 straipsnio prasme

85 Ieškovė patikslina, kad pagal EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą principą, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo (*nulla poena sine lege certa*) (žr. 80 punktą), vykdytojo sąvoką EB 81 straipsnio 1 dalies prasme reikia aiškinti siaurai (taip pat žr. 84 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *X* 25 punktą ir 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Krupp Hoesch prieš Komisiją*, C-195/99 P, Rink. p. I-10937, 86 punktą). Šiuo principu siekiama užtikrinti, kad asmuo, kuriam skirta ši norma, galėtų numatyti už normos pažeidimą skiriamą bausmę, kaip antai numatytą Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje, ir kad kompetentingos valdžios institucijos sprendimų priėmimo įgaliojimai būtų apibrėžti taip, jog ji negalėtų priimti „netikėtų“ sprendimų. Iš tiesų Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrijos teisėje numatyta bausmė, netgi jeigu ji ne baudžiamosios teisės pobūdžio, gali būti paskirta tik remiantis aiškiu ir nedviprasmišku pagrindu (1984 m. rugsėjo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Könecke*, 117/83, Rink. p. 3291, 11 punktas ir 1987 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *Maizena*, 137/85, Rink. p. 4587, 15 punktas).

86 Be to, Bendrijos teisės aktas turi būti ypač tikslus, jeigu asmuo patiria sunkių pasekmių. Teisingumo Teismas šiuo klausimu yra priėmęs sprendimą, patikslindamas, jog teisinio aiškumo reikalavimas yra ypač privalomas toje srityje, kurioje dėl bet kokio netikrumo

gali būti pritaikytos ypač sunkios bausmės (1980 m. liepos 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, 32/79, Rink. p. 2403, 46 punktas). Atsižvelgus į ypač aukštą baudų, paskiriamų Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies pagrindu, ribą, kaip patvirtina ir naujausia Komisijos praktika, siaurai aiškinamos vykdytojo sąvokos EB 81 straipsnio 1 dalies prasme taikymas grindžiamas principu, kad nėra bausmių be tikslaus įstatymo. Be to, laikantis Komisijos pozicijos ir aiškinant EB 81 straipsnio 1 dalį plačiai, būtų viršyta vien baudžiamosios atsakomybės aiškinimo raida teismui pateikiant išaiškinimą, nes tai būtų nesuderinama su visuotinai pripažįstamos „susitarimo“ sąvokos apibrėžimu ir pagrindine savarankiškumo idėja, kuri yra konkurencijos normų pagrindas.

87 Ieškovė toliau nurodo, kad šiuo atveju ji nebuvo vykdytoja, nes ji nėra nei kartelio narė, nei įmonių asociacija. Iš tiesų ji tik AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* naudai atliko tam tikrus bendrininkavimo veiksmus, tačiau tai nėra pažeidimas EB 81 straipsnio 1 dalies prasme. Atsižvelgus į 81 punkte išvardytas nacionalinės teisės normas, vykdytojai ir dalyviai turi būti atskiriami remiantis objektyviais kriterijais. Už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą baustinas tik toks asmuo (vykdytojas), jeigu jis priskiriamas EB 81 straipsnio 1 dalyje išvardytų asmenų grupei ir atlieka joje nurodytą veiklą. Atvirkščiai, nebaustinas asmuo (padėjėjas), neatitinkantis pažeidimo pripažinimui EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų, ir kuris sąmoningai, padėdamas ar pagelbėdamas, palengvina parengti ar įvykdyti pažeidimą.

88 Iš tiesų EB 81 ir 82 straipsniuose numatyti pažeidimai priskiriami vadinamųjų „specialių“ nusikaltimų kategorijai, nes juose apibrėžtas įmonių, kurios gali būti tokių pažeidimų vykdytojos, ratas, t. y. tik įmonės, pasižyminčios konkrečiomis charakteristikomis, o EB 81 straipsnio atveju – tik įmonės, konkurenciją ribojančio susitarimo

šalys. Tai išplaukia iš EB 81 straipsnio 1 dalies „įmonių susitarimų“ sąvokos formuluotės, o patvirtina – teismų praktika (85 punkte minėto sprendimo *Krupp Hoesch prieš Komisiją* 86 punktas). Todėl baudą Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies pagrindu galima paskirti tik įmonei, konkurenciją ribojančio susitarimo šaliai.

89 Ieškovė tvirtina, kad pagal EB 81 straipsnio 1 dalies turinį ir tikslą, kuriais siekiama išsaugoti konkurenciją, asmens priskyrimas vykdytojui priklauso nuo to, ar nagrinėjama įmonė yra konkurentė, kuriai taikomos konkurencijos žaidimo sąlygos ir kuri privalo imtis tam tikrų konkurencinių veiksmų. Ši norma skirta tik įmonei, kuriai taikoma ši konkreti su laisvos konkurencijos tikslu susijusi pareiga. Iš tiesų konkurenciją ribojantį susitarimą gali sudaryti tik įmonės, kurios atitinkamoje rinkoje yra konkurentės, pardavėjos ar pirkėjos.

90 Todėl įmonė gali būti pripažinta pažeidimo vykdytoja, jeigu sudarytas konkurenciją ribojantis susitarimas priskiriamas jos veiklos sektoriui. Be to, tai, kad pažeidimo vykdytojų ratas yra siauras, matyti iš teismų praktikos, susijusios su vadinamuoju Sutartyje įtvirtintų konkurencijos normų „savarankiškumo“ reikalavimu, pagal kurį kiekvienas ūkio subjektas turi savarankiškai nusistatyti politiką, kurios laikysis bendrojoje rinkoje. Toks savarankiškumo reikalavimas griežtai draudžia šių ūkio subjektų tiesioginius ar netiesioginius kontaktus, kurių tikslas ar poveikis – paveikti esančių ar potencialių konkurentų rinkoje veiksmus ar paskelbti tokiam konkurentui apie veiksmus, dėl kurių buvo nuspręsta ar kurių ketinama laikytis rinkoje (24 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*, 174 punktas ir 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 160 punktas).

— Dėl ieškovės pripažinimo nebaustina padėjėja

91 Ieškovė pabrėžia, kad ji nebuvo organinių peroksidų gamintojų konkurenciją ribojančio susitarimo šalis ir todėl nepažeidė konkurencijos teisei būdingo savarankiškumo reikalavimo. Iš tiesų ji nebuvo susisiekusi su savo konkurentais, nedarė jiems įtakos ir nesiekė paveikti jų veiksmų rinkoje. Kadangi jos ekonominė veikla nesusijusi su organinių peroksidų rinka, kuri yra pažeidimo dalykas, ieškovė neatitiko EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytų pažeidimo sąlygų ir jos negalima laikyti pažeidimo vykdytoja. Taip pat neteisingas ir Komisijos teiginys, kad 1971 m. Susitarimas ir ieškovės su AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* sudarytos paslaugų teikimo sutartys yra tariamai „bendras ir vienintelis susitarimas“, kuriame dalyvauja ir ieškovė. Iš tiesų 1971 m. Susitarimo preambulėje kaip šio susitarimo šalys buvo įvardytos tik organinių peroksidų gamintojos (ginčijamo sprendimo 80 konstatuojamoji dalis).

92 Taigi ieškovė niekada nebuvo šio susitarimo (ginčijamo sprendimo 339 konstatuojamoji dalis), kuris yra laikotarpiu nuo 1971 m. iki 1999 m. vykdytos kartelio veiklos pagrindas (ginčijamo sprendimo 89, 90 ir 316 konstatuojamosios dalys), šalis ir negalėjo ja tapti vien dėl to, kad jos ekonominė veikla nebuvo susijusi su atitinkama rinka. Tačiau pripažinusi, kad ieškovės dalyvavimas atitinka tam tikrus kartelio elementus ir pažeidžia EB 81 straipsnio 1 dalį, Komisija neatsižvelgė į šios nuostatos turinį. Be to, netgi darant prielaidą, kad ieškovė galėjo veiksmingai vykdyti Komisijos jai priskirtas funkcijas (ginčijamo sprendimo 334 konstatuojamoji dalis), vis dėlto šios veiklos, jai tiesiogiai nedalyvaujant konkurenciją ribojančiame susitarime, nepakanka, kad ji būtų laikoma pažeidusi EB 81 straipsnio 1 dalį, nes tai tėra nebaudžiamas bendrininkavimas.

— Dėl ankstesnės priešingos Komisijos sprendimų priėmimo praktikos

93 Ieškovė taip pat teigia, kad Komisijos ginčijamame sprendime pateikta pozicija prieštarauja jos nuo 1983 m. taikomai praktikai, kuria remiantis konsultavimo įmonės, nevykdančios veiklos atitinkamoje pažeidimu paveiktoje rinkoje, nelaikomos konkurenciją ribojančio susitarimo šalimis, o dėl to ir EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimo vykdytojomis. Priešinga pozicija, kurią Komisija gynė 1980 m. gruodžio 17 d. Sprendime 80/1334/EEB dėl (EB 81) straipsnio taikymo procedūros (IV/29.869 – Italijoje išlietas stiklas) (OL L 383, 1980, p. 19, toliau – Sprendimas dėl Italijoje išlieto stiklo), pažeidžia principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), nes nurodyta konsultavimo įmonė nebuvo konkurenciją ribojančio susitarimo šalis, o tik padėjėja. Dėl šios priežasties nuo 1983 m. Komisija visiškai teisingai netiesiogiai nustojo laikytis šios pozicijos. 1983 m. spalio 17 d. Sprendime 83/546/EEB dėl (EB 81) straipsnio taikymo procedūros (IV/30.064 – Išlydyti geležies ir plieno cilindrai) (OL L 317, 1983, p. 1, toliau – sprendimas dėl išlydytų geležies ir plieno cilindrų), ji EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimo vykdytojomis pripažino tik įmones, veikiančias atitinkamoje pažeidimu paveiktoje rinkoje, o ne konsultavimo įmones, konkrečiai atsakingas už informacijos tarp kartelio narių pasikeitimo sistemos valdymą (10 konstatuojamosios dalis ir paskesni punktai). Tos pačios pozicijos Komisiją laikėsi ir 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimo 86/398/EEB dėl (EB 81) straipsnio taikymo procedūros (IV/31.149 – Poliprolilenas) (OL L 230, p. 1, toliau – sprendimas dėl polipropileno) 66 konstatuojamoje dalyje, 1988 m. gruodžio 21 d. Sprendimo 89/191/EEB dėl (EB 81) straipsnio taikymo procedūros (IV/31.866 – PEBD) (OL L 74, 1989, p. 2, toliau – sprendimas dėl PEBD) 11 ir 19 konstatuojamose dalyse ir 1994 m. liepos 13 d. Sprendimo 94/601/EB dėl (EB 81) straipsnio taikymo procedūros (IV/C/33.833 – Kartonas) (OL L 243, 1994, p. 1, toliau – sprendimas dėl kartono) 2, 27 ir paskesnėse konstatuojamose dalyse, taip pat 33, 37, 61 ir paskesnėse dalyse bei 134 ir 162 dalyse.

94 Komisija šiuo atveju negali tvirtinti, kad ieškovė vaidino svarbesnį vaidmenį nei konsultavimo įmonės minėtose bylose. Atvirkščiai, skirtingai nei konsultavimo įmonės aptariamose bylose, kuriose buvo priimti sprendimai dėl išlydytų geležies ir plieno

cilindrų ir kartono, ieškovė beveik niekada nedalyvavo antikonkonkurenciniuose susitikimuose (žr. 72 ir paskesnius punktus). Be to, kiti ieškovės atžvilgiu pareikšti kaltinimai yra nesvarbūs ir nesusiję su karteliu. Pavyzdžiui, informacijos apie rinką sistema, grindžiama oficialiąja statistika, nepažeidžia EB 81 straipsnio 1 dalies (2003 m. spalio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Eurofer prieš Komisiją*, C-179/99 P, Rink. p. I-10725, 44 punktas ir 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Eurofer prieš Komisiją*, T-136/94, Rink. p. II-263, paskelbto ištraukomis, 186 punktas), nes ji neapėmė komercine paslaptimi laikomos informacijos pasikeitimo tarp konkurentų. Atsižvelgiant į nusistovėjusią Komisijos taikomą sprendimų priėmimo praktiką, tai ypač taikytina tuo atveju, kai konsultavimo įmonė analizuoja tik įmonės pardavimus, kurie jai buvo perduoti pačiai nedalyvaujant keičiantis svarbia informacija (1994 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimo 94/599/EB dėl (EB 81) straipsnio taikymo procedūros (IV/31.865 – PVC) (OL L 239, 1994, p. 14) 12 konstatuojamoji dalis; sprendimo dėl PEBD 11 konstatuojamoji dalis; sprendimo dėl polipropileno 66 konstatuojamoji dalis). Galiausiai nepriklausomų buhalterių ekspertų atliktas šių kartelio narių perduotų pardavimų auditas neriboja konkurencijos EB 81 straipsnio 1 dalies prasme. Todėl minėta ieškovės vykdoma su karteliu susijusi „sekretoriato“ veikla tėra bendrininkavimo veikla.

— Dėl ieškovės nevykdomos kartelio kontrolės ir priežastinio jos veiklos ir konkurencijos apribojimo ryšio nebuvimo

95 Ieškovė patikslina, kad ji nekontroliavo pažeidimo. Su kartelio vykdymu, valdymu ir orientavimu susijusius sprendimus priėmė trys organinių peroksidų gamintojos. Todėl nėra priežastinio ieškovės veiklos ir konkurencijos apribojimo organinių peroksidų rinkoje ryšio. Būdama atstovė pagal Šveicarijos prievolių teisę ir laikydamasi šių gamintojų instrukcijų ir konfidencialumo pareigos, ji tebuvo kartelio narių įrankis. Bet net ir dėl šios priežasties ieškovė negali būti laikoma tokia pati pažeidimo bendravykdė kaip organinių peroksidų gamintojos. Tai, kad ieškovė nekontroliavo pažeidimo, aišku ir iš to fakto, kad ji nedalyvavo vadinamojoje slaptais susitarimais pagrįstoje veikloje, t. y.

gamintojams keičiantis informacija faksu, mobiliuoju telefonu ir per darbo grupės susitikimus, kuriuose ji taip pat nedalyvavo (žr. 72 ir paskesnius punktus).

96 Ieškovė taip pat teigia, kad, priešingai nei konstatuota ginčijamo sprendimo 345 konstatuojamoje dalyje, kalbant apie jos teikiamas paslaugas vykdant kartelį, kaip antai kelionės išlaidų padengimą, ją bet kuriuo momentu galėjo pakeisti arba pačios organinių peroksidų gamintojos, arba kita konsultavimo įmonė, nesutrikdant kartelio veiklos tiek, kiek ji būtų sutrikdyta pasitraukus vienai iš gamintojų.

97 Atsižvelgusi į visa tai, kas išdėstyta, ieškovė mano, kad ją reikia pripažinti nebaustina trijų kartelio dalyvių organinių peroksidų gamintojų padėjėja. Šiuo atžvilgiu neturi reikšmės, kad ieškovė iš dalies žinojo apie šį kartelį, nes tokio žinojimo nepakanka, kad būtų galima padaryti išvadą, jog ji pati padarė pažeidimą (2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Stora Kopparbergs Bergslags prieš Komisiją*, C-286/98 P, Rink. p. I-9925, 39 punktas; šiam sprendimui pateiktos generalinio advokato M. Mischo išvados Rink. p. I-9928, 80 punktas).

— Dėl klaidingo ieškovės pripažinimo „įmonių asociacija“

98 Galiausiai ieškovė nesutinka su tuo, kad ginčijamo sprendimo 1 straipsnyje ir 347, 373 ir 464 konstatuojamose dalyse ji pripažinta „įmonių asociacija“. Išaiškinusi šią sąvoką plačiai Komisija pažeidė draudimą aiškinti pagal analogiją, kuris išplaukia iš EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (žr. 83 punktą), kuris taip pat taikomas ir vykdant Reglamento Nr. 17 numatytą administracinę represinę procedūrą. Iš tiesų paprastai konsultavimo įmonė, kaip antai ieškovė, nelaikoma įmonių asociacija, t. y. iš įmonių

narių sudaryta organizacine struktūra. Kadangi ieškovė nėra sudaryta iš įmonių narių, ji yra savarankiška įmonė, kurią per akcijas kontroliuoja tik fiziniai asmenys. Be to, ją ir klientus sieja ne struktūrinis ryšys, bet sutarties pagrindu suteikti įgaliojimai.

99 Komisijos teiginys taip pat prieštarauja įmonių asociacijos sąvokos prasmei ir tikslui. Šia sąvoka nesiekiama leisti nubausti kartelio narių padėjėjų, o iš tiesų ji skirta išvengti to, kad įmonėms nebūtų galima taikyti konkurencijos normų vien dėl jų veiksmų koordinavimo rinkoje formos, ir dėl šios priežasties ji neapima bendradarbiavimo per kolektyvinę struktūrą ar bendrą instituciją formos (generalinio advokato P. Léger išvados, pateiktos 2002 m. vasario 19 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Wouters ir kt.*, C-309/99, Rink. p. I-1577, I-1582, 62 punktas). Šiuo atveju, atvirkščiai, organinių peroksidų gamintojos veikė ne per kolektyvinę struktūrą ar bendrą instituciją, o savo veiksmus tiesiogiai derino faksu, telefonu ar per darbo grupių susitikimus. Šiuo atžvilgiu nebūdama šių gamintojų „kolektyvinė struktūra“ ar „kolektyvinė institucija“ ieškovė teikė tik administracines ar logistikos paslaugas.

100 Iš to ieškovė padarė išvadą, kad ji, kaip nebaustina AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* padėjėja, neatsako už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą, ir tai, kad Komisiją jai priskyrė atsakomybę už šį pažeidimą, prieštarauja principui, jog nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*).

b) Komisijos argumentai

Dėl ginčijamo sprendimo faktinio pagrindo

101 Kalbėdama apie reikšmingą faktinį pagrindą, Komisija iš esmės teigia, jog ieškovė neužginčijo aplinkybės, kad savo seife saugojo 1971 m. ir 1975 m. *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* susitarimų kopijas. Komisija nesutinka su tuo, kad ieškovė atskirai įvertino oficialią pasikeitimo informacija apie rinką sistemą, ir mano, kad ją reikėtų nagrinėti kartelio kontekste. Iš tiesų žinant priežastį ir siekiant antikonkurencinių tikslų pagal šią sistemą renkami duomenys, jų analizė ir kontrolė, o taip pat statistikos paruošimas, kartu dalyvaujant susitikimuose, teikiant pasiūlymus dėl kvotų ir apskaičiuojant nukrypimus nuo susitartų kvotų, yra pagrindinė kartelio veiklos sąlyga.

102 Be to, nebuvo užginčyta, kad laikotarpiu nuo 1994 m. iki 1998 m. ieškovė dalyvavo penkiuose susitikimuose Ciuriche; iš jų keturiuose „viršūnių susitikimuose“ ir viename susitikime su AKZO atstovais Amersforte. Ieškovė taip pat pripažino, kad laikotarpiu nuo 1997 m. iki 1998 m. Ciuriche vykusiems trims „neoficialiems“ susitikimams ji rezervavo susirinkimų salę. Atsižvelgus į šiuos nustatytus faktus, ieškovė negali sumažinti savo dalyvavimo svarbos vartodama žodžių junginius „retai“ ar „beveik niekada“. Ieškovė taip pat neginčijo ir to, kad bent iki 1995 m. ar 1996 m. skaičiavo nukrypimus sutartų kvotų. Taip pat ji veikė kaip tarpuskaitos namai, siekdama, kad iš įmonių dalyvių sąskaitų nebūtų galima atsekti susitikimų, kuriais siekiama antikonkurencinių tikslų, pėdsakų. Taigi teikdama kompensacijas pati ieškovė prižiūrėjo, kad S. užpildytuose ir jo vardu pasirašytuose vidaus mokėjimo pavedimuose nebūtų minimas tikslas. Galiausiai Komisija nesutinka su ieškovės argumentu, kad ginčijamas sprendimas buvo pagrįstas tariamai nepatikimais AKZO pareiškimais. Šiuo atžvilgiu Komisija nurodė, kad skirtingus su svarbiomis aplinkybėmis susijusius pareiškimus, net

jeigu jų patikimumas yra sumažėjęs, galima pripažinti abipusiškai pagrįstais (77 punkte minėto sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 87 punktas).

Dėl principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pažeidimo

103 Komisija nesutinka, kad ginčijamu sprendimu buvo pažeistas principas, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Ji atmeta ieškovės padarytas prielaidas, kad Bendrijos konkurencijos teisėje, vadovaujantis keleto valstybių narių baudžiamosios teisės pavyzdžiu, reikia atskirti vykdytoją, kurstytoją ir padėjėją. Toks skirtumas nedaromas nei susijusioje pirminėje, nei antrinėje teisėje. Be to, kaip tą patvirtina Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalis, šiame reglamente numatyta administracinė procedūra nėra baudžiamosios teisės pobūdžio (1994 m. spalio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tetra Pak prieš Komisiją*, T-83/91, Rink. p. II-755, 235 punktas). Bendrijos konkurencijos teisėje nėra reikalo daryti tokio formalaus skirtumo, nes nustatant baudos dydį galima atsižvelgti į skirtingas dalyvavimo formas ir prisidėjimo prie pažeidimo įvykdymo sunkumą (generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvados, pateiktos dėl 85 punkte minėto sprendimo *Krupp Hoesch prieš Komisiją*, Rink. p. I-10941, 15 išnaša).

104 Taigi, nesant vykdytoją nuo dalyvio atskiriančios normos, bet kuriam EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytas pažeidimo sąlygas atitinkančiam asmeniui Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies pagrindu gali būti paskirta bauda. Komisija papildomai nurodo, jog, kaip išplaukia iš teisinio saugumo principo, reikalavimas, kad Bendrijos teisės aktai būtų aiškūs ir atitinkamiems asmenims būtų pakankamai nuspėjamas jų taikymas, nedraudžia kartais atsirandančios būtinybės jų aiškinti. Iš tiesų ir Europos žmogaus teisių teismas pripažino, kad reikia suderinti, viena vertus, tikslumo pareigą ir analogijos draudimą baudžiamojoje teisėje EŽTK 7 straipsnio 1 dalies prasme ir, kita

vertus, baudžiamosios atsakomybės aiškinimo raidą teismui pateikiant išaiškinimą (1995 m. lapkričio 22 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *S. W. prieš Jungtinę Karalystę*, A serija, Nr. 335-B, 36 punktas). Todėl vykdytoju laikomas bet kuris EB 81 straipsnio 1 dalies sąlygas įvykdęs asmuo.

105 Komisija atmeta ieškovės kaltinimą, kad ji nebuvo ir negalėjo būti kartelio šalis. 1971 m. Susitarimą sudarė organinių peroksidų gamintojos, o paslaugų teikimo sutartys, kurias ieškovė sudarė su šiomis gamintojomis, turi būti laikomos pagrindiniais bendro ir vienintelio kartelio elementais. Atsižvelgus į tai, kad paslaugų teikimo sutartimis įgyvendinamas 1971 m. Susitarimas, jas reikia vertinti kartu su pastaruoju kaip jį papildančius priedus (ginčijamo sprendimo 339 ir 340 konstatuojamosios dalys; taip pat žr. sprendimą dėl Italijoje išlieto stiklo).

106 Šiuo požiūriu atsižvelgus į EB 81 straipsnio 1 dalies tekstą nebūtina, kad ieškovė, kaip konsultavimo įmonė, aktyviai veiktų nagrinėjamoje rinkoje kaip konkurentė, pardavėja ar pirkėja. Taip pat nereikalaujama, kad būtų apribotas atitinkamų įmonių komercinis savarankiškumas ir konkurencija, nes pakanka ir to, kad yra bet koks konkurencijos apribojimas bendrojoje rinkoje. Tai atitinka EB 81 straipsnio tikslą, kuris pagal EB 3 straipsnio 1 dalies g punktą yra sudedamoji sistemos, užtikrinančios, kad bendrojoje rinkoje konkurencija nebūtų iškraipoma, dalis (taip pat žr. 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų (EB) 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo 9 konstatuojamąją dalį).

107 Iš tiesų EB 81 straipsnio 1 dalis taikoma ne tik „horizontaliems“, bet ir „vertikaliems“ konkurenciją ribojantiems susitarimams, kuriuos sudarė skirtingiems prekybos platinimo grandinės lygmenims priklausančios (1966 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Consten ir Grundig prieš EEB Komisiją*, 56/64 ir 58/64, Rink. p. 429) ar skirtingose rinkose veiklą vykdančios įmonės. Šiuo požiūriu remiantis susitarimo

sąvoka galima atskirti tik draudžiamą derinimą ir leistinus paralelinius veiksmus (taip pat žr. 2003 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Adriatica di Navigazione prieš Komisiją*, T-61/99, Rink. p. II-5349, 89 punktą). Be to, EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimas yra „abstraktaus pavojingumo nusikaltimas“ (*abstraktes Gefährdungsdelikt*), nes ši nuostata taip pat apima ir konkurencijos ribojimo tikslą, o būtent kartelio pavojingumą konkurencijai, nenurodant konkretaus atvejo.

108 Toliau Komisija primena teismų praktiką, pagal kurią vien dalyvavimas antikonkurenciniuose susitikimuose ir pritarimas konkliudentiniais veiksmais neteisėtai iniciatyvai viešai neatsiribojus nuo jos turinio ar nepranešus apie ją administracinėms įstaigoms prilygsta pasyviam dalyvavimui vykdant pažeidimą, už kurį kyla įmonės atsakomybė vykdant vienintelę sutartį (23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 83 ir 84 punktai; 1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 232 punktas; 1992 m. kovo 10 d. Sprendimo *Solvay prieš Komisiją*, T-12/89, Rink. p. II-907, 98 punktas ir 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją*, T-141/89, Rink. p. II-791, 85 ir 86 punktai). Tai ypač pasakytina apie tą atvejį, kai įmonė kartelyje dalyvauja aktyviai, neatsižvelgiant į tai, ar ši įmonė atitinkamoje rinkoje vykdo veiklą.

109 Šiuo atveju ieškovė nebuvo vien pasyvi kartelio padėjėja, bet aktyviai veikė kaip organizatorė ir prižiūrėjo, ar jis tinkamai vykdomas (ginčijamo sprendimo 343 konstatuojamoji dalis). Atlikdama šią veiklą ieškovė labai prisidėjo prie kartelio išsaugojimo ir jo slėpimo, taigi labai sunkiai ir ilgai ribojo konkurenciją organinių peroksidų rinkoje. Komisijos manymu, šios aplinkybės yra būtinos ir jų pakanka, kad būtų galima pagrįsti jos atsakomybę pagal EB 81 straipsnio 1 dalį. Šiuo klausimu atsižvelgiant į tai, kad EB 81 straipsnio 1 dalis grindžiama ne praturtėjimo kriterijumi, o pavojaus konkurencijai sukėlimu, neturi reikšmės, ar iš dalyvavimo įvykdant pažeidimą buvo gauta pelno (85 punkte minėtas sprendimas *Krupp Hoesch prieš Komisiją*).

110 Bet kuriuo atveju ieškovė gavo tiesioginį pelną iš gerai veikiančio kartelio (ginčijamo sprendimo 342 konstatuojamoji dalis). Komisijos manymu, neturi lemiamos reikšmės, ar dalyvis galėjo daryti tiesioginę įtaką konkurencijos parametrais pripažintiems kainoms ir jų dydžiui (pagal analogiją žr. 23 punkte minėto sprendimo *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją* 61 punktą), kadangi priešingu atveju iškiltų klausimas dėl EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo veiksmingumo, nes atsirastų galimybė šį draudimą apeiti pasamdžius „slaptais susitarimais pagrįstoje veikloje besispecializuojančius teikėjus“, įgaliotus organizuoti, palaikyti ir slėpti kartelį.

111 Todėl Komisija mano, kad šį pagrindą reikia atmesti.

2. *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

a) Pirminės pastabos

112 Pirmiausia reikia nurodyti, kad ieškovė neginčija jai ginčijamu sprendimu paskirtos baudos dydžio. Pirmuoju pagrindu ieškovė iš esmės teigia, kad, pripažinusi jos atsakomybę už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą ir paskyrusi baudą, Komisija viršijo pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį suteiktus sprendimų priėmimo įgaliojimus ir EŽTK 7 straipsnio 1 dalies prasme pažeidė principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*). Šia prasme Komisija turėjo atsižvelgti į tai, kad ieškovė tebuvo nebaustina kartelio padėjėja, todėl jos nebuvo galima pripažinti EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyta įmone ar įmonių asociacija, pažeidimų „vykdytoja“.

113 Toliau reikia pabrėžti, kad Reglamento Nr. 17 pagrindu Komisijos vykdoma procedūra yra tik administracinė (šiuo klausimu žr. 23 minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 200 punktą; 2000 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją*, T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, 717 ir 718 punktai), todėl Bendrijos konkurencijos teisėje taikomų bendrųjų Bendrijos teisės principų, o būtent principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (2005 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/ 02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 215–223 punktai), taikymo apimtis nebūtinai sutampa su baudžiamosios teisės reglamentuojamos situacijos griežtąja prasme taikymo apimtimi.

114 Norėdamas nustatyti, ar atsižvelgus į EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą ir principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), reikia atskirti įmonę „vykdytoją“ ir įmonę nebaustiną „padėjėją“, Pirmosios instancijos teismas mano esant reikalinga atlikti pažodinį, konteksto ir teleologinį EB 81 straipsnio 1 dalies išaiškinimą (kiek tai susiję su metodologija, žr. 2002 m. lapkričio 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Lagardère ir Canal+ prieš Komisiją*, T-251/00, Rink. p. II-4825, 72 ir paskesnius punktus ir 2005 m. spalio 6 d. Sprendimo *Sumitomo Chemical ir Sumika Fine Chemicals prieš Komisiją*, T-22/02 ir T-23/02, Rink. p. II-4065, 41 ir paskesnius punktus).

b) Dėl pažodinio EB straipsnio 1 dalies išaiškinimo

115 EB 81 straipsnio 1 dalyje nurodyta: „Kaip nesuderinami su bendrąja rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai,

kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje <…>“.

116 Reikia išnagrinėti žodžių junginio „įmonių susitarimai“ apimtį.

117 Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas pirmiausiai konstatavo, kad iki šiol Bendrijos teismas nėra pateikęs aiškios nuomonės, ar EB 81 straipsnio 1 dalyje minimos susitarimo ir įmonės sąvokos grindžiamos „vienareikšme“ sąvoka, kuri apima kiekvieną prie pažeidimo įvykdymo prisidėjusią įmonę, neatsižvelgiant į įprastos veiklos vykdymo ekonominį sektorių, ar, kaip teigia ieškovė, tai yra „daugiareikšmė“ sąvoka, kuria remiantis atskiriamos įmonės „vykdytojos“ ir įmonės „padėjėjos“. Reikia priminti, kad ieškovė tvirtina, jog šiuo klausimu EB 81 straipsnio 1 dalyje yra spraga, nes joje nurodyta tik „įmonė“ vykdytoja ir jos dalyvavimas „susitarime“; taigi minimos tik tam tikros konkrečiomis charakteristikomis pasižyminčios įmonės ir tik tam tikros dalyvavimo formos. Todėl principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) galima taikyti tik tuomet, jeigu įmonės ir susitarimo sąvoka yra siaura, o dėl to ribota ir EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo sritis, siekiant jog ši dalis nebūtų aiškinama plečiamai.

118 Kiek tai susiję su „susitarimo“ sąvoka, Pirmosios instancijos teismas pirmiausiai konstatuoja, kad ji yra tik kita suderintų arba slaptais susitarimais pagrįstų ir konkurenciją ribojančių veiksmų, t. y. plačiąja prasme kartelio, kuriame dalyvauja bent dvi savo bendrą valią veikti rinkoje atitinkamu būdu išreiškusios įmonės, išraiška (65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 79 ir 112 punktus; 2006 m. spalio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Bayer prieš Komisiją*, T-41/96, Rink. p. II-3383, 67 ir 173 punktus ir 2006 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Dresdner Bank ir kt. prieš Komisiją*, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ir T-61/02 OP, Rink. p. II-3567, 53–55 punktai). Be to, susitarimo EB 81 straipsnio

1 dalies prasme egzistavimui pakanka, kad numanomai vienašališkas aktas arba elgesys būtų bent dviejų šalių suderintos valios išraiška, o šio suderinimo forma nėra svarbi (2006 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Volkswagen*, C-74/04 P, Rink. p. I-6585, 37 punktas). Tai, kad susitarimo sąvoka yra plati, patvirtina ir tas faktas, jog EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas taikomas ir suderintiems veiksmams, įmonių veiksmų koordinavimo formai, nors susitarimas ir nesudarytas (šiuo klausimu žr. 65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 115 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

119 Šiuo atveju kyla klausimas, ar, kaip teigia ieškovė, kartelis turi būti priskirtas konkrečiam veiklos sektoriui, t. y. tai pačiai prekių ar paslaugų rinkai, kad tik jame veiklą vykdančios įmonės, konkurentės, pardavėjos ar pirkėjos, kaip įmonės (bendravykdės) vykdytojos, gali derinti savo veiksmus.

120 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad EB 81 straipsnio 1 dalis taikoma ne tik toje pačioje atitinkamoje prekių ar paslaugų rinkoje prekybą vykdančių įmonių „horizontaliems“ susitarimams, bet ir „vertikaliems“ susitarimams, reiškiantiems, kad skirtingiems prekybos ir (arba) platinimo grandinės lygmenims priklausančios įmonės, kurios dėl to veikia skirtingose prekių ar paslaugų rinkose, koordinuoja savo veiksmus (šiuo klausimu žr. 107 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Consten ir Grundig prieš EEB Komisiją*, p. 493 ir 494; 2004 m. sausio 6 d. Sprendimo *BAI ir Komisiją prieš Bayer*, C-2/01 P ir C-3/01 P, Rink. p. I-23; 2006 m. balandžio 6 d. Sprendimo *General Motors prieš Komisiją*, C-551/03 P, Rink. p. I-3173; 118 punkte minėtą sprendimą *Komisija prieš Volkswagen* ir 2006 m. rugsėjo 28 d. Teisingumo Teismo nutartį *Unilever Bestfoods prieš Komisiją*, C-552/03 P, Rink. p. I-9091; 2001 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *M6 ir kt. prieš Komisiją*, T-112/99, Rink. p. II-2459, 72 ir paskesnius punktus; taip pat žr. 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 2790/1999 dėl (EB) 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikaliųjų

susitarimų ir suderintų veiksmų grupėms (OL L 336, p. 21) ir Komisijos pranešimą (2000/C 291/01) – Vertikaliųjų apribojimų gaires (OL C 291, 2001, p. 1).

121 Taip pat, kaip matyti iš teismų praktikos, kad būtų taikomas EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas, pakanka, jog nagrinėjamas susitarimas ribotų konkurenciją gretimose ir (arba) besikuriančiose rinkose, kuriose (dar) nedalyvauja bent viena iš įmonių dalyvių (šiuo klausimu žr. 2006 m. gegužės 2 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *O2 (Germany) prieš Komisiją*, T-328/03, Rink. p. II-1231, 65 ir paskesnius punktus; taip pat, kalbant apie EB 82 straipsnio taikymą, žr. 1996 m. lapkričio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Tetra Pak prieš Komisiją*, C-333/94 P, Rink. p. I-5951).

122 Šiuo atžvilgiu teismų praktikoje vartojamomis formuluotėmis „bendra valia veikti rinkoje atitinkamu būdu“ (118 punkte minėto sprendimo *Bayer prieš Komisiją* 67 punktas) arba „kartelio narių bendros valios išraiška dėl veiksmų bendroje rinkoje“ (23 punkte minėto sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją* 112 punktas) siekiama pabrėžti „bendrosios valios“ elementą ir nereikalaujama, kad visiškai sutaptų atitinkama rinka, kurioje veiklą vykdo konkurenciją ribojanti įmonė „vykdytoja“, ir rinka, kurioje šis apribojimas tariamai turėtų pasireikšti. Iš to išplaukia, kad EB 81 straipsnio 1 dalies prasme „įmonių susitarimu“ gali būti laikomas bet koks konkurencijos apribojimas bendrojoje rinkoje. Tokią išvadą patvirtina susitarimo, kuriuo siekiama apriboti konkurenciją bendrojoje rinkoje, egzistavimo kriterijus. Šis kriterijus reiškia, kad įmonė gali pažeisti EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą draudimą, jeigu su kitomis įmonėmis suderintais veiksmais siekia apriboti konkurenciją konkrečioje bendrojoje rinkoje, nebūtinai reikalaujant, jog ji vykdytų veiklą toje pačioje atitinkamoje rinkoje.

123 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad pažodinis žodžių junginio „įmonių susitarimai“ aiškinimas nereikalauja, kaip teigė ieškovė, kad vykdytojo sąvoka būtų aiškinama griežtai.

c) Dėl EB 81 straipsnio 1 dalies konteksto ir teleologinio išaiškinimo

Dėl reikalavimo apriboti komercinį savarankiškumą

124 Grįsdama savo pagrindą ieškovė, be kita ko, nurodo, kad vykdytojo sąvoka būtinai reiškia, kad jis apriboja savo komercinį savarankiškumą konkurentų atžvilgiu ir taip pažeidžia EB 81 straipsnio 1 daliai būdingą savarankiškumo reikalavimą, pagal kurį kiekvienas ūkio subjektas turi savarankiškai nusistatyti politiką, kurios jis laikysis bendrojoje rinkoje.

125 Kaip pateikdama nuorodą į susijusią teismų praktiką pabrėžia ieškovė, savarankiškumo reikalavimas buvo konkrečiai suformuluotas teismų praktikoje, susijusioje su draudžiamų konkurentų suderintų veiksmų ir teisėtų paralelinių veiksmų atskyrimu (šiuo klausimu žr. 65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 115–117 punktus ir jame nurodytą teismų praktiką ir 107 punkte minėto sprendimo *Adriatica di Navigazione prieš Komisiją* 89 punktą). Be to, kaip matyti iš teismų praktikoje nurodyto skirtumo tarp, viena vertus, konkurenciją EB 81 straipsnio 1 dalies prasme ribojančio susitarimo ir, kita vertus, vienašališkos įmonės priemonės siekiant kitoms įmonėms primesti tam tikrus veiksmus, konkurencijos apribojimas turi išplaukti iš pakankamai aiškiai įrodytos suderintos įmonių, dalyvaujančių vykdant veiksmus, dėl kurių buvo susitarta, valios (šiuo klausimu žr. 120 punkte minėto

sprendimų *BAI* ir *Komisija prieš Bayer* 96–102 ir 141 punktus ir 118 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Volkswagen* 37 punktą). Iš to išplaukia, kad, priešingai nei teigia ieškovė, savarankiškumo reikalavimas nėra tiesiogiai susijęs su šiuo atveju nesvarbiu klausimu, ar savo komercinę laisvę apribojusios įmonės vykdo veiklą tame pačiame veikos sektoriuje, ar atitinkamoje rinkoje (žr. 120–123 punktus), o labiau susijęs su „suderintų veiksmų“ ir „susitarimo“ sąvokomis; pagal šias sąvokas reikalaujama pakankamai aiškiai ir tiksliai įrodyti, kad įmonės dalyvės buvo suderinusios savo valią.

126 Be to, analizuodama, ar buvo konkurencijos apribojimas EB 81 straipsnio 1 dalies prasme, ieškovė pervertino komercinės laisvės apribojimo kriterijaus svarbą. Kaip matyti iš nusistovėjusios teismų praktikos, EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas nebūtinai taikomas kiekvienam šalių ar vienos šalies veiksmų laisvę ribojančiam įmonių susitarimui ar kiekvienam įmonių asociacijos sprendimui. Iš tiesų siekiant šią nuostatą taikyti konkrečioje byloje pirmiausia reikia atsižvelgti į bendrą kontekstą, kai buvo sudarytas toks susitarimas ar priimtas toks sprendimas, ar jo poveikį, ypač į jo tikslus (99 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Wouters ir kt.* 97 punktas ir 2006 m. liepos 18 d. Sprendimo *Meca-Medina ir Majcen prieš Komisiją*, C-519/04 P, Rink. p. I-6991, 42 punktas). Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas patikslino, kad nebuvo reikalo visiškai abstrakčiai ir nedarant skirtumo pripažinti, jog kiekvienam šalių ar vienos šalies veiksmų laisvę ribojančiam susitarimui taikomas EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas, ir analizuojant, ar ši nuostata taikoma susitarimui, reikia atsižvelgti į konkretų jo poveikio kontekstą, pirmiausia į atitinkamų įmonių veiklos ekonomines ir teisines aplinkybes, šiame susitarime išvardytas prekes ir (arba) paslaugas bei realias rinkos veiklos ir struktūros sąlygas (žr. 120 punkte minėto sprendimo *M6 ir kt. prieš Komisiją*, 76 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

127 Atsižvelgus į šią su kontekstu susijusią konkurencijos apribojimo sąvoką negalima atmesti to, kad pati įmonė gali dalyvauti taikant tokį apribojimą, netgi neapribodama savo veiksmų laisvės rinkoje, kurioje ji daugiausia vykdo veiklą. Iš tiesų aiškinant kitaip

būtų susiaurinta EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto draudimo apimtis, o tai prieštarautų jo veiksmingumui ir pagrindiniam tikslui, kuris, atsižvelgus į EB 3 straipsnio g punktą, yra užtikrinti neiškreiptą konkurenciją bendrojoje rinkoje, nes tuomet jis neleistų prie konkurencijos apribojimo prisidėjusios įmonės atžvilgiu pradėti teisinės procedūros vien dėl to, kad toks prisidėjimas nepriskiriamas atitinkamoje rinkoje, kurioje šis ribojimas turi pasireikšti ar siekiama, jog jis pasireikštų, vykdomai ekonominei veiklai. Reikia patikslinti, kad, kaip tvirtina Komisija, EB 81 straipsnio 1 dalies veiksmingumas gali būti užtikrintas tik nustačius, jog kiekvienai „įmonei“ gali kilti atsakomybė, nes taip galima paskirti bausmes ir išvengti naujų slaptais susitarimais pagrįstų formų kūrimosi konkurencijos apribojimu paveiktoje rinkoje veiklos nevykdančių įmonių pagalba, kad nebūtų taikomas EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas.

128 Pirmosios instancijos teismas iš to padarė išvadą, kad, atsižvelgus į EB 81 straipsnio 1 dalimi ir EB 3 straipsnio 1 dalies g punktu siekiamus tikslus, žodžių junginys „įmonių susitarimai“ patvirtina, jog egzistuoja kartelio ir įmonės vykdytojos sąvoka, pagal kurią nedaromas skirtumas atsižvelgiant į sektorių ar rinką, kurioje atitinkamos įmonės vykdo veiklą.

Dėl sąlygų, kuriomis įmonės dalyvavimas kartelyje laikomas EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimu

129 Reikia priminti teismų praktiką, susijusią su įmonės dalyvavimo kartelyje sąlygomis, kurios turi būti įvykdytos, kad ją būtų galima pripažinti pažeidimo bendravykde.

130 Kad būtų pakankamai įrodytas šios įmonės dalyvavimas kartelyje, pakanka, kad Komisija įrodytų, jog atitinkama įmonė dalyvavo susitikimuose, kuriuose buvo sudaryti antikonkurenciniai susitarimai, akivaizdžiai juose nepareikšdama prieštaravimų.

Siekdama įrodyti įmonės dalyvavimą vieninteliame susitarime, susidedančiame iš per tam tikrą laikotarpį įvykdytų neteisėtų veiksmų, Komisija privalo įrodyti, kad ši įmonė savo veiksmais siekė prisidėti prie visų dalyvių siekiamų tikslų įgyvendinimo ir žinojo apie pagrindinius kitų įmonių siekiant tokių pačių tikslų suplanuotus ar vykdomus veiksmus ar kad ji galėjo pagrįstai juos numatyti ir buvo pasiruošusi prisiimti riziką. Šiuo klausimu konkliudentiniais veiksmais pritarusi neteisėtai iniciatyvai, viešai neatsiribojusi nuo jos turinio ar nepranešusi apie ją administracinėms institucijoms, ji paskatino pažeidimo tęstinumą ir apsunkino jo išaiškinimą. Toks bendrininkavimas yra pasyvioji dalyvavimo įvykdant pažeidimą forma, todėl įmonės atsakomybė kyla, jei yra sudarytas vienintelis susitarimas (šiuo klausimu žr. 65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 83 ir 87 punktus; 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 81–84 punktus ir 113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 142 ir 143 punktus; taip pat žr. 108 punkte minėto sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją* 85 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką). Be kita ko, iš teismų praktikos matyti, kad šie principai *mutatis mutandis* taikomi antikonkurenciniams susitikimams, kuriuose dalyvavo ne tik konkurentės gamintojos, bet ir jų klientai (šiuo klausimu žr. 2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją*, T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 62–66 punktus).

131 Be to, kiek tai susiję su įmonės, kurios dalyvavimas kartelyje nebuvo tokios pačios apimties ir intensyvumo kaip kitų įmonių, asmeninės atsakomybės nustatymu, iš teismų praktikos matyti, jog nepaisant to, kad EB 81 straipsnio 1 dalyje numatyti susitarimai ir suderinti veiksmai yra kelių įmonių, pažeidimo bendravykdžių, bendradarbiavimo rezultatas ir jų dalyvavimas gali pasireikšti skirtingomis formomis, atsižvelgiant į konkrečios rinkos charakteristiką ir kiekvienos įmonės poziciją rinkoje, siekiamus tikslus ir pasirinktą ar numatytą įgyvendinimo tvarką, vien to, kad kiekviena įmonė dalyvavo vykdant pažeidimą jai būdingomis formomis, nepakanka, kad būtų uždrausta taikyti atsakomybę už visą pažeidimą, įskaitant ir kitų įmonių dalyvių atliktus veiksmus siekiant to paties tikslo ar antikonkurencinio poveikio (65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 78–80 punktai).

132 Todėl įrodinėjant, ar įmonė padarė pažeidimą, neturi reikšmės, kad ji dalyvavo ne visuose kartelį sudarančiuose elementuose, ar kad jos, kaip dalyvės, atliekamas vaidmuo buvo nesvarbus. Vis dėlto nors šiuo atveju ribotos įmonės dalyvavimo svarba neturi įtakos pripažįstant jos asmeninę atsakomybę už visą pažeidimą, ji reikšminga vertinant įmonės atsakomybės apimtį ir sunkumą, taigi nustatant baudos dydį (šiuo klausimu žr. 65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 90 punktą; 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 86 punktą ir 113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 145 punktą).

133 Iš pirmiau pateiktų argumentų išplaukia, jog, kalbant apie toje pačioje rinkoje veikiančių konkurentų, o taip pat tokių konkurentų ir jų klientų santykius, teismų praktikoje EB 81 straipsnio 1 dalies prasme pripažįstama bendra įmonių bendravykdžių ir (arba) padėjėjų atsakomybė už pažeidimą; pripažįstama, kad objektyvi atsakomybės priskyrimo atitinkamai neteisėtus veiksmus vykdančiai įmonei sąlyga patenkinama jai prisidėjus prie kartelio vykdymo, net jei ji tai daro vykdydama nurodymus, ar jos vaidmuo tėra pagalbinis ar pasyvus, pavyzdžiui, pritarimas konkliudentiniais veiksmais ar nepranešimas apie šį kartelį valdžios institucijoms; į tokio prisidėjimo galbūt ribotą svarbą galima atsižvelgti nustatant baudos dydį.

134 Atsakomybės už visą pažeidimą priskyrimas įmonei dalyvei taip pat priklauso nuo jos pareikštos valios, įrodančios jos pritarimą, net jeigu jis išreikštas konkliudentiniais veiksmais, kartelio tikslams. Ši subjektyvi sąlyga, viena vertus, būdinga konkliudentiniais veiksmais išreikšto pritarimo karteliui ir viešo neatsiribojimo nuo jo turinio kriterijui (23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 84 punktas ir 113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 143 punktas; 108 punkte minėto sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją* 85 punktas) tiek, kiek šis kriterijus reiškia, jog atitinkama įmonė ir toliau pritaria kartelio tikslams ir jį vykdo, ir, kita vertus, ji yra pateisinimas, leidžiantis pripažinti atitinkamą įmonę bendravykde dėl to, kad ji savo veiksmais siekė prisidėti prie visų dalyvių siekiamų tikslų įgyvendinimo ir žinojo apie kitų dalyvių neteisėtus veiksmus ar galėjo pagrįstai juos

numatyti ir buvo pasiruošusi prisiimti riziką (65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 83 ir 87 punktai ir 23 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 83 punktas).

135 Pažeidimo atitinkamai įmonei priskyrimas suderinamas su asmeninės atsakomybės principu tik laikantis 133 ir 134 punktuose išdėstytų sąlygų (šiuo klausimu žr. 65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 84 punktą).

136 Atsižvelgęs į 115–127 punktuose pateiktas išvadas, Pirmosios instancijos teismas mano, kad šie principai *mutatis mutandis* taikomi ir įmonės, kurios ekonominė veikla ir profesinė kompetencija neleidžia nežinoti nagrinėjamų veiksmų antikonkurencinio pobūdžio ir kuri sąmoningai prisidėjo prie pažeidimo įvykdymo, dalyvavimui. Tokiomis aplinkybėmis negalima pritarti ieškovės argumentui, kad konsultavimo įmonė negali būti laikoma bendravykde dėl to, kad, viena vertus, ji atitinkamoje konkurencijos apribojimu paveiktoje rinkoje nevykdė ekonominės veiklos ir, antra vertus, prie kartelio prisidėjo tik vykdydama nurodymus.

Dėl EB 81 straipsnio aiškinimo atsižvelgus į principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*)

137 Vis dėlto ieškovė iš esmės teigia, kad tokia „vienareikšmė“ vykdytojo sąvoka EB 81 straipsnio 1 dalies prasme nesuderinama su reikalavimais, kurie, viena vertus, išplaukia iš principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pagal EŽTK 7 straipsnio 1 dalį ir, kita vertus, iš bendrųjų valstybių

narių teisės sistemų normų, susijusių su daromu skirtumu tarp vykdytojo ir padėjėjo, kurias reikia taikyti ir baudžiamojoje, ir konkurencijos teisėje.

138 Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas pirmiausia pabrėžia, kad, kaip buvo nurodyta 45 punkte, pagrindinės teisės yra bendrieji teisės principai, kurių laikymąsi turi užtikrinti Bendrijos teismas ypač atsižvelgdamas į EŽTK, kuris yra įkvėpimo šaltinis.

139 Toliau reikia priminti, kad Bendrijos teismas nusikaltimų ir bausmių teisėtumo principą (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), kaip bendrąjį Bendrijos teisės principą, taikė su konkurencijos teise susijusiose bylose, atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių teismo praktiką (žr. 113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 215 ir paskesnius punktus ir 2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Jungbunzlauer prieš Komisiją*, T-43/02, Rink. p. II-3435, 71 ir paskesnius punktus bei juose nurodytą teismų praktiką). Paprastai pagal šį principą reikalaujama, kad bet koks Bendrijos teisės aktas, ypač kai juo skiriamos arba leidžiama skirti sankcijas, būtų aiškus ir tikslus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų aiškiai žinoti iš jų kylančias savo teises ir pareigas ir atitinkamai imtis veiksmų. Be to, šis principas taip pat privalomas ir baudžiamojo pobūdžio normoms bei konkrečioms administracinėms priemonėms, kuriomis paskiriamos ar leidžiamos paskirti administracinės nuobaudos (šiuo klausimu žr. 85 punkte minėto sprendimo *Maizena* 14 ir 15 punktus ir 84 punkte minėto sprendimo *X* 25 punktą), kaip antai Reglamento Nr. 17 pagrindu paskirtoms baudoms.

140 Be to, kaip matyti iš nusistovėjusio Europos žmogaus teisių teismo EŽTK 7 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, joje įtvirtintas principas, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), įpareigoja baudžiamojo įstatymo netaikyti plačiai visų pirma pagal analogiją kaltinamojo nenaudai. Iš to išplaukia, kad pažeidimas turi būti tiksliai apibrėžtas įstatyme; ši sąlyga įvykdoma, jei asmuo iš atitinkamos nuostatos teksto ir prireikus teismų atlikto išaiškinimo gali žinoti, už

kokius veiksmus ar neveikimą kyla baudžiamoji atsakomybė. Šiuo atžvilgiu Europos žmogaus teisių teismas patikslino, kad EŽTK 7 straipsnyje vartojama teisės sąvoka atitinka kituose EŽTK straipsniuose vartojamą įstatymo sąvoką ir apima tiek teisės aktus, tiek teismų praktiką bei nustato kokybinius reikalavimus, o būtent prieinamumo ir numatomumo (žr. 1993 m. gegužės 25 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Kokkinakis prieš Graikiją*, A serija, Nr. 260-A, 40, 41 ir 52 punktus; 104 punkte minėto sprendimo *S.W. prieš Jungtinę Karalystę*, 35 punktą; 1996 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Cantoni prieš Prancūziją*, *Recueil des arrêts et décisions*, 1996-V, p. 1627, 29 punktą; 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Baskaya ir Okçuoglu prieš Turkiją*, *Recueil des arrêts et décisions*, 1999-IV, p. 308, 36 punktą; 2000 m. birželio 22 d. Sprendimo *Coëme prieš Belgiją*, *Recueil des arrêts et décisions,* 2000-VII, p. 1, 145 punktą; 2002 m. vasario 7 d. Sprendimo *E.K. prieš Turkiją*, ieškinys Nr. 28496/95, 51 punktą; taip pat žr. 113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 216 punktą).

141 Atsižvelgus į šią teismų praktiką, principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), negalima aiškinti kaip draudžiančio baudžiamosios atsakomybės aiškinimo raidą teismams pateikus išaiškinimą (113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 217 punktas). Iš tiesų remiantis Europos žmogaus teisių teismo praktika, kad ir kokia aiški būtų įstatymo nuostata, įskaitant ir baudžiamosios teisės nuostatą, neišvengiamai egzistuoja teismų aiškinimas, kurio visada reikės siekiant išaiškinti neaiškius klausimus ir pritaikyti tekstą atsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes. Be to, anot Europos žmogaus teisių teismo, kaip yra nusistovėję valstybių narių, EŽTK šalių, teisinėje tradicijoje, teismų praktika, kaip teisės šaltinis, neišvengiamai prisideda prie progresyvios baudžiamosios teisės raidos (104 punkte minėto Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *S. W. prieš Jungtinę Karalystę* 36 punktas). Šiuo atžvilgiu Europos žmogaus teisių teismas yra pripažinęs, kad net ir įstatymai nėra absoliučiai tikslūs ir kad daugelyje jų, siekiant išvengti perdėto griežtumo bei siekiant pritaikyti prie besikeičiančios situacijos, vartojamos daugiau ar mažiau miglotos formuluotės, taigi jų aiškinimas bei taikymas priklauso nuo praktikos (140 punkte minėto Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *Kokkinakis prieš Graikiją* 40 ir 52 punktai ir 140 punkte minėto sprendimo *E.K. prieš Turkiją* 52 punktas; 139 punkte minėto sprendimo *Jungbunzlauer prieš Komisiją* 80 punktas). Todėl vertinant vartojamų sąvokų apibrėžtumą, be paties įstatymo teksto, Europos žmogaus teisių teismas taip pat atsižvelgia ir į nusistovėjusią bei paskelbtą teismų praktiką (1995 m. rugsėjo 27 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *G. prieš Prancūziją*, A serija, Nr. 325-B, 25 punktas).

142 Vis dėlto, jeigu pagal principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), iš esmės leidžiama baudžiamosios atsakomybės aiškinimo raida teismui pateikiant išaiškinimą, jis gali uždrausti atgaline data taikyti pažeidimą įtvirtinančios normos naują aiškinimą. Tokia situacija pirmiausia susiklosto tuomet, kai kalbama apie aiškinimo rezultatą, kurio vykdant pažeidimą nebuvo galima protingai numatyti, atsižvelgiant į tuo metu teismų praktikoje dėl nagrinėjamos įstatymo nuostatos pateikiamą išaiškinimą. Be to, numatymo sąvoka didžiąja dalimi priklauso nuo nagrinėjamos nuostatos teksto, ja reglamentuojamos srities, adresatų skaičiaus bei jų kvalifikacijos ir ji neprieštarauja tam, kad atitinkamas asmuo būtų priverstas pasinaudoti specialisto patarimais, siekdamas susiklosčiusiomis aplinkybėmis tinkamai įvertinti pasekmes, kurios gali atsirasti dėl tam tikro akto. Tai visų pirma pasakytina apie profesinę veiklą vykdančius asmenis, įpratusius vykdant veiklą elgtis labai apdairiai. Todėl iš jų galima tikėtis, kad jie ypač rūpestingai vertins savo veiklos riziką (113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 217–219 punktai, kuriuose pateikiama nuoroda į 140 punkte minėto sprendimo *Cantoni prieš Prancūziją* 35 punktą).

143 Iš pirmiau pateiktų argumentų matyti, kad EB 81 straipsnio 1 dalies apimties, o būtent jo sąvokų „susitarimas“ ir „įmonė“, aiškinimas, kad ji taikoma kiekvienai prie kartelio vykdymo prisidėjusiai įmonei, net veiklos konkurencijos apribojimu paveiktoje rinkoje nevykdžiusiai įmonei, buvo pakankamai numatomas vykdant inkriminuojamus pažeidimus, atsižvelgus į teismų praktikoje pateiktą šio straipsnio išaiškinimą.

144 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad sąvokos „susitarimas“ ir „įmonės“ EB 81 straipsnio 1 dalies prasme yra teisiškai neapibrėžtos sąvokos, kurių apimtį, kaip paskutinė instancija, gali patikrinti Bendrijos teismas ir kurių taikymą, atliekamą administracijos, kontroliuoja teismas. Tokiomis aplinkybėmis Bendrijos teismo vykdoma sąvokų „susitarimas“ ir „įmonė“ aiškinimo raida turi lemiamą reikšmę vertinant jų konkretaus taikymo apibrėžtumą ir numatomumą.

145 Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, pirma, kad atsižvelgus į 115–128 punktuose minėtą teismų praktiką EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas žodžių junginys „įmonių susitarimai“ yra pakankamai aiški kartelio ir vykdytojo sąvokos, kiek ji aprašyta 128 punkte, išraiška, nes šis žodžių junginys apima kiekvieną įmonę, kuri veikia pagal slaptą susitarimą, neatsižvelgiant į jos veiklos sektorių ar atitinkamą rinką, kurioje ji vykdo savo veiklą, taigi tokia įmonė negali nežinoti ar nepripažinti, kad už tokių veiksmų atlikimą gali būti pradėta teisinė procedūra.

146 Antra, kaip buvo priminta 129–135 punktuose, egzistuoja nusistovėjusi teismų praktika dėl įmonių bendravykdžių ir (arba) padėjėjų bendrosios atsakomybės EB 81 straipsnio 1 dalies pagrindu už visą pažeidimą, kuriems bendrai priskiriama atsakomybė už kitų įmonių dalyvių padarytus neteisėtus veiksmus. Šioje teismų praktikoje, kuri taip pat grindžiama „vienareikšme“ kartelio ir vykdytojo sąvoka, aiškiai ir tiksliai nurodytos objektyvios ir subjektyvios atsakomybės kilimo sąlygos, kurios turi būti įvykdytos, kad įmonė būtų laikoma atsakinga už keleto bendravykdžių ar padėjėjų atliktus veiksmus. Šiuo atžvilgiu vien tai, kad Teisingumo Teismas šiuos atsakomybės priskyrimo principus patikslino tik 1999 m. (65 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 78 ir paskesni punktai), negali paveikti jų numatomumo laikotarpiu nuo 1993 m. iki 1999 m., kai klostėsi ieškovei inkriminuojami įvykiai, nes asmeninės atsakomybės nustatymo elementai pakankamai aiškiai išplaukė iš plačių kartelio ir įmonės sąvokų EB 81 straipsnio 1 dalies prasme ir ankstesnės Pirmosios instancijos teismo praktikos (žr. 108 punkte minėto sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją* 85 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką). Be to, to, kad Bendrijos teismas iki šiol nėra pateikęs nuomonės dėl konkretaus konsultavimo įmonės, kuri nevykdo veiklos toje pačioje rinkoje kaip ir pagrindiniai kartelio dalyviai, bendrosios atsakomybės atvejo, nepakanka, kad būtų padaryta išvada, jog profesinę veiklą vykdantiems asmenims tiek remiantis EB 81 straipsnio 1 dalies tekstu, tiek minėta teismų praktika nebuvo pagrįstai numatoma administracinė ar teismų praktika, pagal kurias pripažįstama bendroji tokios įmonės atsakomybė ar bent jau tokios atsakomybės kilimo galimybė.

147 Be to, kiek tai šiuo atžvilgiu susiję su administracine represine praktika, reikia priminti, kad, kaip tą pripažino ir ieškovė, Komisija jau 1980 m. nusprendė, kad aktyviai vykdant

nagrinėjamą kartelį dalyvavusi konsultavimo įmonė, kurios padėtis buvo panaši į ieškovės padėtį šioje byloje, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį (žr. sprendimo Italijoje išlieto stiklo konstatuojamosios dalies *in fine* II. A. 4. punktą). Šiuo atžvilgiu tai, kad Komisija keliuose vėliau priimtuose sprendimuose šio požiūrio nesilaikė, nepagrindžia išvados, kad toks EB 81 straipsnio 1 dalies aiškinimas nebuvo pagrįstai numatomas. Tai ypač pasakytina kalbant apie konsultavimo įmonę, kurios atžvilgiu preziumuojama, jog pagal nuo 1980 m. vykdomą Komisijos sprendimų priėmimo praktiką, ji savo ekonominę veiklą vykdo labai apdairiai ir kreipiasi į specialistą, o būtent teisės ekspertą, dėl išaiškinimų, kad galėtų įvertinti savo veiklos riziką (šiuo klausimu žr. 113 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 219 punktą).

148 Tokiomis aplinkybėmis ieškovė negalėjo teisėtai tvirtinti, kad toks aiškinimas prieštarauja valstybių narių bendroms normoms dėl asmeninės atsakomybės, pagal kurias atskiriamas vykdytojas ir padėjėjas. Iš tiesų ieškovės minėtos normos (žr. 81 punktą) priskirtinos tik nacionalinei baudžiamajai teisei ir ji nepaaiškino, ar ir kokia apimtimi šias atitinkamose nacionalines teisės sistemose taikomas normas reikia taikyti ir administracinėje procedūroje, ypač susijusioje su antikonkurencine praktika.

149 Be to, nei iš Europos žmogaus teisių teismo praktikos, nei iš buvusios Europos žmogaus teisių komisijos sprendimų priėmimo praktikos neišplaukia, kad principas, jog nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), reikalautų vykstant baudžiamajam procesui ar administracinei procedūrai atskirti vykdytoją nuo padėjėjo, kad pastarojo nebūtų galima nubausti nesant atitinkamoje normoje aiškiai įtvirtintų bausmių. Atvirkščiai, laikantis šio principo, asmens, kuriam inkriminuojami pažeidimai, veiksmai turi atitikti atitinkamo nusikaltimo vykdytojo sąvokos apibrėžimą, išplaukiantį iš nagrinėjamos nuostatos teksto, prireikus atsižvelgiant į teismų praktikoje pateiktą išaiškinimą. Taigi ši sąvoka yra pakankamai plati ir gali apimti ir kitų asmenų, dalyvaujančių vykdant pažeidimą, veiksmus, kaip antai padėjėjų, nepažeidžiant

principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (žr. *a contrario* 140 punkte minėto Europos žmogaus teisių teismo sprendimo *E.K. prieš Turkiją* 55 ir 56 punktus; 1997 m. sausio 15 d. Europos žmogaus teisių komisijos sprendimą dėl priimtinumo *L.-G. R. prieš Švediją*, ieškinys Nr. 27032/95, p. 12).

150 Atsižvelgęs į visa tai, kas išdėstyta, Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad bet kuri pagal slaptą susitarimą veikusi įmonė, įskaitant ir nagrinėjamoje konkurencijos apribojimu paveiktoje rinkoje veiklos nevykdančias konsultavimo įmones, visiškai pagrįstai galėjo numanyti, kad jai bus taikomas EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas. Iš tiesų ši įmonė negalėjo nežinoti ar nesuprasti, kad Komisijos taikomoje sprendimų priėmimo praktikoje ir ankstesnėje teismų praktikoje jau buvo pakankamai aiškiai ir tiksliai įtvirtintas konsultavimo įmonės atsakomybės už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą, jeigu ji aktyviai ir tyčia prisidėjo prie kitoje nei jos veiklos rinka veikiančių gamintojų sudaryto kartelio, pagrindas.

d) Dėl ieškovės pripažinimo kartelio vykdytoja

151 Toliau reikia išnagrinėti, ar šiuo atveju buvo įvykdytos objektyvios ir subjektyvios sąlygos, kad kiltų bendroji ieškovės atsakomybė jai priskyrus kitų įmonių dalyvių atliktus neteisėtus veiksmus. Šiuo atžvilgiu pirmiausia reikia priminti, jog siekiant įmonei priskirti visą pažeidimą reikalaujama, kad ši įmonė būtų prisidėjusi prie nagrinėjamos konkurencijos apribojimo, net jeigu ji tai darė laikydamasi nurodymų, bei kad būtų įvykdyta subjektyvi sąlyga dėl šios įmonės pareikštos valios šiuo klausimu.

152 Neatsižvelgęs į tai, ar ieškovė buvo 1971 m. ir 1975 m. sudarytų susitarimų „šalis“ ir ar su trimis organinių peroksidų gamintojomis sudarytos paslaugų teikimo sutartys buvo kartelio plačiąją prasme sudėtinė dalis, Pirmosios instancijos teismas pripažino, jog akivaizdu, kad ieškovė laikotarpiu nuo 1993 m. iki 1999 m. aktyviai prisidėjo prie šio kartelio įgyvendinimo.

153 Pirma, neginčytina, kad ieškovė savo patalpose saugojo ir slėpė 1971 m. ir 1975 m. *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* sudarytų susitarimų originalus, kiek tai susiję su pastarąja – netgi iki 2001 m. ar 2002 metų (ginčijamo sprendimo 63 ir 83 konstatuojamosios dalys). Antra, ieškovė pripažino, kad bent iki 1995 m. ar 1996 m. skaičiavo kartelio narių rinkos dalių nukrypimus nuo susitartų kvotų ir apie juos pranešė kartelio nariams, – tai yra aiškiai 1971 m. ir 1975 m. susitarimuose įvardyta veikla, – ir šiuo tikslu saugojo slaptus dokumentus savo patalpose. Trečia, kalbant apie organinių peroksidų gamintojų antikonkurencinius susitikimus, ieškovė pripažino, kad organizavo ir iš dalies dalyvavo penkiuose šiuose susitikimuose bei 1998 m. spalio 19 d. Amersforte vykusiame susitikime, kurio pagrindu buvo parengtas pasiūlymas dėl kvotų paskirstymo gamintojoms. Ketvirta, neginčytina, kad ieškovė reguliariai kompensuodavo organinių peroksidų gamintojų atstovų dėl dalyvavimo antikonkurenciniuose susitikimuose patirtas kelionės išlaidas, ir tai darė akivaizdžiai siekdama nuslėpti vykdomo kartelio pėdsakus arba taip, kad jų nesimatytų šių gamintojų buhalterinėse knygose (žr. 63 ir 102 punktus).

154 Manydamas, kad nėra reikalo išsamiai nagrinėti veiksmingo ieškovės dalyvavimo kartelyje apimties klausimo, dėl kurio šalys nesutaria, Pirmosios instancijos teismas iš 153 punkte pateiktos informacijos padarė išvadą, jog ieškovė aktyviai prisidėjo prie kartelio vykdymo ir kad, priešingai nei ji teigia, egzistavo pakankamai konkretus ir lemiamas šios veiklos ir konkurencijos apribojimo organinių peroksidų rinkoje priežastinis ryšys. Iš tiesų posėdyje ieškovė šio priežastinio ryšio neginčijo, o ginčijo tik teisinį jos prisidėjimo kvalifikavimą pripažįstant ją vykdytoja, nors toks prisidėjimas, jos manymu, galėjo būti laikomas tik bendrininkavimu, kurį galėjo atlikti bet kuri konsultavimo įmonė.

155 Be to, tokiomis aplinkybėmis nesvarbu, kad ieškovė oficialiai ir tiesiogiai nebuvo 1971 m. ir 1975 m. susitarimų šalis. Pirma, taikant EB 81 straipsnio 1 dalį neturi reikšmės, ar egzistuoja rašytinis susitarimas ar įmonės dalyvės yra aiškiai susitarusios kitu būdu, jeigu jos veikia suderintai pagal slaptą susitarimą (žr. 115–123 punktus). Antra, ieškovė pripažino, kad savo vardu ir sąskaita su organinių peroksidų gamintojomis konkliudentiniais veiksmais sudarė sutartį dėl tam tikros *Fides* veiklos, konkrečiai išvardytos šiuose susitarimuose, kaip antai nukrypimų nuo susitartų kvotų apskaičiavimo ir jų perdavimo. Reikia papildyti, jog atsižvelgęs į tai, kad Komisija ieškovei paskyrė tik minimalią 1 000 eurų baudą ir kad ieškovė jos neužginčijo, Pirmosios instancijos teismas neprivalo priimti sprendimo dėl tikslios ieškovės dalyvavimo apimties, kiek tai gali turėti įtakos paskirtos baudos dydžio teisėtumui.

156 Be to, atsižvelgęs į visas ieškovės dalyvavimą apibūdinančias objektyvias aplinkybes, Pirmosios instancijos teismas pripažįsta, kad ji savo profesinę patirtį ir infrastruktūrą perdavė karteliui žinodama visas faktines aplinkybes ir tai darė sąmoningai siekdama gauti bent netiesioginės naudos iš vykdomų ją su trimis organinių peroksidų gamintojomis siejančių individualių paslaugų teikimo sutarčių. Iš tiesų, neatsižvelgiant į tai, ar ieškovė taip pat sąmoningai pažeidė profesines normas, taikomas jai, kaip ekonomikos konsultantei, akivaizdu, kad ji arba negalėjo ignoruoti antikonkurencinio ir neteisėto kartelio, prie kurio ji prisidėjo, tikslo, arba apie jį žinojo. Šį tikslą buvo galima įžvelgti iš jos patalpose saugomų 1971 m. ir 1975 m. susitarimų, rengtų antikonkurencinių susitikimų ir svarbios informacijos pasikeitimo; vykdant šią veiklą ji aktyviai dalyvavo iki 1995 m. ar iki 1996 metų.

157 Atsižvelgęs į visa tai, kas išdėstyta, Pirmosios instancijos teismas konstatuoja, kad tiek, kiek ginčijamu sprendimu pripažinta, jog ieškovė atsako už iš esmės AKZO, *Atochem/Atofina* ir *PC/Degussa* įvykdytą pažeidimą, juo neviršijamos EB 81 straipsnio 1 dalyje

įtvirtinto draudimo ribos ir kad paskyrusi 1 000 eurų baudą ieškovei Komisija neviršijo pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį suteiktų įgaliojimų.

158 Tokiomis aplinkybėmis Pirmosios instancijos teismas mano, kad nėra reikalo priimti sprendimo dėl klausimo, ar Komisija ieškovės atsakomybę galėjo teisėtai pagrįsti įmonių asociacijos priimto sprendimo sąvoka. Kaip Komisija pripažino per posėdį, šiuo atveju nagrinėjamas alternatyvus arba pagalbinis vertinimas, kuriuo remiantis negalima nei teisiškai pagrįsti, nei atmesti pagrindinio kartelio ir įmonių sąvokomis grindžiamo Komisijos teiginio. Be to, nėra reikalo vertinti, ar Komisija teisingai išnagrinėjo ir įvertino tam tikrus ieškovės nenaudai pateiktus įrodymus, neturėjusius lemiamos reikšmės šios bylos nagrinėjimui. Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad 77–79 punktuose nurodytais ieškovės argumentais buvo siekiama tik pagrįsti šio pagrindo pagrįstumą, ir tai nėra atskiras pagrindas.

159 Todėl antrąjį pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

D — *Dėl trečiojo pagrindo, susijusio su teisėtų lūkesčių principo pažeidimu*

1. *Šalių argumentai*

160 Ieškovė mano, kad, atsižvelgdama į nuo 1993 m. nusistovėjusią Komisijos sprendimų priėmimo praktiką, galėjo teisėtai tikėtis, kad Komisija jos veiksmus vertins taip pat,

kaip ankstesnėse bylose vertino panašius kitų konsultavimo įmonių veiksmus. Todėl ginčijamas sprendimas prieštarauja teisėtų lūkesčių apsaugos principui. Ieškovės manymu, nors Komisijos sprendimai privalomi tik adresatams, vis dėlto jie yra teisės aktai, kurie yra svarbūs esant panašioms situacijoms, ypač jeigu juose įtvirtinama nusistovėjusi sprendimų priėmimo praktika. Asmens galimybė remtis tam tikra sprendimų priėmimo praktika turi būti ypač apsaugota dar ir dėl to, kad taikant EB 81 straipsnio 1 dalį atsiranda daug neapibrėžtų teisinių sąvokų, o jų apibrėžimo negalima atskirti nuo tokios praktikos.

161 Ieškovė teigia, kad teisėtų lūkesčių apsaugos principas, kiek jis pripažįstamas teismų praktikoje (1977 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Töpfer ir kt.*, 72/76, Rink. p. 271, 19 punktas ir 1999 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Vlaamse Televisie Maatschappij prieš Komisiją*, T-266/97, Rink. p. II-2329, 71 punktas), draudžia Komisijai be išankstinio įspėjimo nukrypti nuo savo su EB 81 straipsniu susijusios sprendimų priėmimo praktikos pripažinti pažeidimą atgaline data ir paskirti baudą už veiksmus, kuriuos ji iki šiol pripažindavo kaip nepatenkančius į šio straipsnio taikymo sritį. Skirtingai nei sprendime dėl Italijoje išlieto stiklo pateikto požiūrio, nuo 1983 m. Komisija konsultavimo įmonių, ne konkurenciją ribojančių susitarimų šalių, teikiamos pagalbos nepripažindavo pažeidimu (žr. būtent 1983 m. Sprendimą dėl išlydytų geležies ir plieno cilindrų, 1986 m. Sprendimą dėl polipropileno, 1988 m. Sprendimą dėl PEBD ir 1994 m. Sprendimą dėl kartono). Taigi 1993 m., kai buvo steigiama ieškovė, ji galėjo teisėtai manyti, kad trims organinių peroksidų gamintojoms teikiama pagalba nebus pripažinta EB 81 straipsnio pažeidimu. Ieškovės manymu, iš tiesų jos veikla neviršijo kitų konsultavimo įmonių vykdytos veiklos, nagrinėtos bylose, kuriose buvo priimti sprendimai dėl išlydytų geležies ir plieno cilindrų. Todėl Komisija negalėjo ieškovės pripažinti atsakinga už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą ir paskirti baudą.

162 Komisiją mano, kad šį pagrindą reikia atmesti.

2. *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

163 Pirmosios instancijos teismas mano, jog atsižvelgus į tai, kad Bendrijos konkurencijos teisėje pripažįstama kartelio dalyvių konsultavimo įmonių bendroji atsakomybė, šioje byloje teisėtų lūkesčių apsaugos principas negali kliudyti Komisijai pakeisti sprendimų priėmimo praktikos. Iš tiesų, kaip matyti iš 112–150 punktų, ši pakeista praktika grindžiama teisingu EB 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto draudimo apimties išaiškinimu. Kadangi neapibrėžtos teisinės sąvokos „įmonių susitarimai" aiškinimas kaip paskutinei instancijai priskiriamas Bendrijos teismui, Komisija neturi veiksmų laisvės, kad prireikus galėtų nutraukti teisinę procedūrą šiuos bendrosios atsakomybės kriterijus atitinkančios konsultavimo įmonės atžvilgiu. Atvirkščiai, pagal EB 81 straipsnio 1 dalies pagrindu suteiktus įgaliojimus Komisija privalo prižiūrėti, kaip taikomi EB 81 straipsnyje įtvirtinti principai, ir *ex officio* ištirti visus galimus šių principų pažeidimo atvejus, kaip juos yra išaiškinęs Bendrijos teismas. Todėl jeigu, neatsižvelgiant į sprendimą dėl Italijoje išlieto stiklo, ankstesnė Komisijos sprendimų praktika, kaip atrodo, galėtų prieštarauti tokiam EB 81 straipsnio 1 dalies išaiškinimui, vis dėlto ši praktika negali atitinkamoms įmonėms suteikti pagrįstų lūkesčių.

164 Be to, kaip matyti iš 147 ir 148 punktų, ši pakeista Komisijos sprendimų priėmimo praktika ieškovei buvo dar labiau numatyta dėl egzistuojančio precedento, t. y. 1980 m. Sprendimo dėl Italijoje išlieto stiklo. Kaip matyti iš 163 punkto, po 1980 m. vykdomos Komisijos sprendimų priėmimo praktikos nebuvo galima pagrįstai suprasti taip, jog galutinai atsisakoma pirminio sprendime dėl Italijoje išlieto stiklo pateikto požiūrio. Be to, nors 1986 m. Sprendime dėl polipropileno Komisija bendrovės *Fides Trust* nepripažino pažeidimo vykdytoja, vis dėlto ji aiškiai pasmerkė jos įsteigtą ir valdomą informacijos pasikeitimo sistemą kaip nesuderinamą su EB 81 straipsnio 1 dalimi (sprendimo dėl polipropileno 106 konstatuojamoji dalis ir 2 straipsnis; taip pat žr. sprendimo dėl kartono 134 konstatuojamąją dalį). Tokiomis aplinkybėmis po 1980 m. vykdoma Komisijos sprendimų priėmimo praktika, pagal kurią konsultavimo įmonių

vykdoma veikla nepripažįstama neteisėta ir jai neskiriamos sankcijos, nors teisės požiūriu nebuvo atmestas pirminis sprendime dėl Italijoje išlieto stiklo pateiktas požiūris, negali ieškovei teikti pagrįstų vilčių, jog Komisija ateityje kartelio dalyvių konsultavimo įmonėms nepradės teisinės procedūros.

165 Todėl šį pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

E — *Dėl ketvirtojo papildomo pagrindo, susijusio su teisinio saugumo principo ir principo, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo, pažeidimu*

1. *Šalių argumentai*

166 Ieškovė tvirtina, kad Komisijos jos atžvilgiu pateiktas teisinis įvertinimas yra toks neapibrėžtas ir prieštaringas, jog pažeidžia teisinio saugumo principą ir principą, kad nėra nusikaltimo be tikslaus įstatymo (*nulla poena sine lege certa*). Komisija konkrečiai aiškiai nepatikslino konsultavimo įmonės, kaip antai ieškovė, atliktų neteisėtų ir baustinų veiksmų požymių ir ribų, taigi iš jos atėmė teisinį saugumą, kuris būdingas teisinei valstybei.

167 Ieškovė primena, jog EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo (*nulla poena sine lege certa*), pripažįstamas bendruoju Bendrijos teisės principu ir išplaukia iš teisinio saugumo principo (84 punkte minėto sprendimo *X*

25 punktas). Teisinio saugumo principas yra pagrindinis Bendrijos teisės principas (1975 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *CNTA prieš Komisiją*, 74/74, Rink. p. 533, 44 punktas; 1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Salumi ir kt.*, 212/80–217/80, Rink. p. 2735, 10 punktas ir 1984 m. vasario 22 d. Sprendimo *Kloppenburg,* 70/83, Rink. p. 1075, 11 punktas) ir pagal jį konkrečiai reikalaujama, kad Bendrijos teisės aktai būtų tikslūs, o jų taikymas asmenims būtų aiškiai numatomas. Ieškovė nurodo, kad EB 81 straipsnio pagrindu priimti Komisijos sprendimai, kuriais skiriama bauda gali būti ypač didelė, turi atitikti ypač aukštą tikslumo ir tikrumo laipsnį (1980 m. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, 32/79, Rink. p. 2403, 46 punktas), kad atitinkamos įmonės galėtų kontroliuoti savo veiksmus ir juos nusistatyti atsižvelgdamos bei laikydamosi pakankamai aiškių ir konkrečių kriterijų, kurie nustatyti tam, kad tam tikrą veiklą būtų galima pripažinti neteisėta.

168 Priešingai šiems reikalavimams, Komisija beveik penkiuose ginčijamo sprendimo puslapiuose išvardijo priežastis, dėl kurių ji mano, kad ieškovė pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį (šio sprendimo 331 ir paskesnės konstatuojamosios dalys). Vis dėlto iš šio pagrindimo neaišku, kokiems konkretiems ieškovėms atliktiems veiksmams taikytina EB 81 straipsnio 1 dalis ir kokiems – ne (žr. būtent ginčijamo sprendimo 339, 343, 344 ir 349 konstatuojamąsias dalis). Ieškovė papildomai nurodo, kad Komisija ją klaidingai kaltino teikus teisines konsultacijas (ginčijamo sprendimo 339 konstatuojamoji dalis). Netgi jei tai būtų įrodyta, vien teisinių konsultacijų teikimo fakto negalima pripažinti konkurencijos normų pažeidimu. Bet kuriuo atveju Komisija negalėjo nuspręsti, jog ieškovės teisinių konsultacijų teikimas ir ginčijamame sprendime aprašytų veiksmų atlikimas, kaip visuma, buvo EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimas, nors šiuos veiksmus vertinant atskirai jie nebuvo laikomi pažeidimu. Kitaip nebūtų galima numanyti, kada laiko požiūriu teisėti veiksmai tampa neteisėti. Toliau ieškovė Komisiją kaltina tuo, jog ši ginčijamo sprendimo 332 ir paskesnėse konstatuojamoje dalyse neapibrėžtai, neaiškiai ir prieštaringai apibūdino jos tariamą dalyvavimą kartelyje. Kiek tai susiję su Komisijos argumentu, kad šis pagrindas nėra savarankiškas, ieškovė tam prieštarauja, nes, net ją pripažinus kalta dėl konkurencijos normų pažeidimo, iš ginčijamo

sprendimo motyvų nėra visiškai tiksliai aišku, kaip to reikalaujama, kokiais konkrečiais veiksmais, kurie būtų laikomi EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimu, ji yra kaltinama.

169 Kadangi nebuvo aiškiai atsakyta į klausimą, dėl kokios priežasties ir kaip ieškovė pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį, ginčijamą sprendimą reikia panaikinti dėl baudžiamojo įstatymo tikslumo ir teisinės apsaugos principų pažeidimų.

170 Komisija mano, kad šį pagrindą reikia atmesti, nes jame tik pakartojamas antrasis pagrindas.

2. *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

171 Pirmiausia Pirmosios instancijos teismas pripažįsta, jog tam, kad šį pagrindą pagrįstų, ieškovė iš esmės pateikė tuos pačius argumentus kaip antrajame ir trečiajame pagrinduose. Taigi pakanka pateikti nuorodą į 112–159 punktus, kad būtų padaryta išvada, jog ginčijamame sprendime buvo pakankamai informacijos, įrodančios, kad ieškovė kartelyje dalyvavo aktyviai ir sąmoningai; taigi leidžiama pripažinti jos atsakomybę už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą, neatsižvelgiant į išsamią tokio realaus dalyvavimo apimtį.

172 Todėl nors šį pagrindą reikėtų suprasti kaip pateikiamą nurodant motyvavimo pareigos pažeidimą EB 253 straipsnio pagrindu, iš šių argumentų matyti, kad ginčijamame sprendime buvo visi reikalingi duomenys, leidžiantys ieškovei užginčyti jo pagrįstumą, o Pirmosios instancijos teismui – vykdyti kontrolę, atsižvelgus į šiuo klausimu nusistovėjusią praktiką (žr. 2006 m. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Irano liaudies modžahedų organizacija prieš Tarybą*, T-228/02, Rink. p. II-4665, 138 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

173 Todėl šį pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

F — *Dėl penktojo pagrindo, susijusio su tuo, kad ginčijamo sprendimo 3 straipsnio antrąja įtrauka buvo pažeisti teisinio saugumo principas ir principas, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo*

1. *Šalių argumentai*

174 Ieškovės manymu, aiškiai ir tiksliai nenurodžius neteisėtų veiksmų, kuriais ji yra kaltinama, ir teisinis vertinimas, ir ginčijamo sprendimo 3 straipsnio antroji pastraipa prieštarauja teisinio saugumo principui ir principui, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo. Iš tiesų iš ginčijamo sprendimo motyvų nėra visiškai aišku, dėl kokių konkrečių veiksmų ieškovė laikoma padariusi pažeidimą. Todėl ieškovė negalėjo žinoti, kurie iš šių veiksmų buvo susiję su šio sprendimo 3 straipsnyje numatyta pareiga. Iš to išplaukia, kad 3 straipsnis pažeidė Bendrijos teisės aktų „tikslumo ir numatomuo

reikalavimą“, kuris ypač privalomas kalbant apie finansines pasekmes galintį sukelti teisės aktą, kad suinteresuotieji asmenys galėtų tiksliai susipažinti su nustatytų pareigų turiniu (1981 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Gondrand ir Garancini*, 169/80, Rink. p. 1931, 17 ir 18 punktai; 1987 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Airija prieš Komisiją*, 325/85, Rink. p. 5041, 18 punktas ir sprendimo *Nyderlandai prieš Komisiją*, 326/85, Rink. p. 5091, 24 punktas; 1989 m. vasario 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją ir Jungtinę Karalystę*, 92/87 ir 93/87, Rink. p. 405, 22 punktas; 1990 m. kovo 13 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* C-30/89, Rink. p. I-691, 23 punktas; 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *National Farmers' Union ir kt.* C-354/95, Rink. p. I-4559, 57 punktas ir 1997 m. spalio 16 d. Sprendimo *Banque Indosuez ir kt.* C-177/96, Rink. p. I-5659, 27 punktas).

175 Tokį teisinio vertinimo ir ginčijamo sprendimo 3 straipsnyje esančios pareigos netikslumą dar labiau sustiprina tas faktas, kad, pirma, pagal šį straipsnį ieškovė taip pat privalėjo susilaikyti nuo bet kokio susitarimo ar suderintų veiksmų, kuriais siekiama panašaus tikslo ar poveikio, ir, antra, bet koks tokio straipsnio pažeidimas reiškė, kad paskiriama bauda, kuri pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį galėjo būti ypač didelė. Be to, Komisija pripažino, kad teisės požiūriu ji veikė „naujoje srityje“ (ginčijamo sprendimo 454 konstatuojamoji dalis). Tokiu atveju įpareigojimo nekartoti pažeidimo tikslumui reikia taikyti ypač griežtus reikalavimus, kad atitinkamos įmonės galėtų įvertinti realią EB 81 straipsnio 1 dalies draudimo apimtį. Dėl to atsiradęs neaiškumas kelia grėsmę konsultavimo įmonių, kaip antai ieškovės, ekonominei veiklai, pavyzdžiui, statistinių duomenų apie rinką rinkimo ir asociacijų valdymo srityse.

176 Kiek tai susiję su Komisijos argumentu, kad šis pagrindas buvo pateiktas dėl įpareigojimo nutraukti pažeidimą (ginčijamo sprendimo 3 straipsnio pirmoji įtrauka), ieškovė nurodo, kad jos ieškinys susijęs tik su įpareigojimu nekartoti pažeidimo (ginčijamo sprendimo 3 straipsnio antroji įtrauka). Iš tiesų pirmasis įpareigojimas jai

nesukelia neigiamų pasekmių, atsižvelgus į tai, kad pažeidimas buvo nutrauktas 1999 m. pabaigoje ar 2000 m. pradžioje (ginčijamo sprendimo 91 konstatuojamoji dalis).

177 Todėl ginčijamo sprendimo 3 straipsnį reikia panaikinti tiek, kiek jis susijęs su ieškove.

178 Komisija mano, kad ši pagrindas yra nepagrįstas ir jį reikia atmesti.

2. *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

179 Pirmosios instancijos teismas mano, kad šiuo pagrindu performuluotas ketvirtasis pagrindas, kuris taip pat susijęs su teisinio saugumo principo ir principo, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo, pažeidimu, todėl jo negalima vertinti kaip atskiro pagrindo.

180 Tiek, kiek šiame pagrinde pateikiama nuoroda į ginčijamo sprendimo 3 straipsnio pirmąją pastraipą, pakanka priminti, kad Reglamento Nr. 17 3 straipsnio 1 dalies pagrindu Komisija turi įgaliojimus EB 81 straipsnio 1 dalies pagrindu priimto sprendimo adresatams nustatyti įpareigojimus, siekdama nutraukti neteisėtus

veiksmus ir sulaikyti ateityje nuo tapatų ar panašų tikslą ar poveikį turinčių veiksmų (39 punkte minėto sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 1252 ir 1253 punktai).

181 Todėl ir šį pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

182 Iš to išplaukia, kad reikia atmesti visą ieškinį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

183 Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Kadangi ieškovė pralaimėjo bylą, ji turi padengti atsakovės išlaidas pagal jos pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji išplėstinė kolegija)

nusprendžia:

1. Atmesti ieškinį.

2. Priteisti iš *AC-Treuhand AG* bylinėjimosi išlaidas.

Jaeger Azizi Czúcz

Paskelbta 2008 m. liepos 8 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris Pirmininkas

E. Coulon M. Jaeger

Turinys

Faktinės ginčo aplinkybės . . . . . II - 1506

Procesas ir šalių reikalavimai . . . . . II - 1509

Dėl teisės . . . . . II - 1511

A — Pirminės pastabos . . . . . II - 1511

B — Dėl pirmojo pagrindo, susijusio su teisės į gynybą ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimu . . . . . II - 1513

1. Šalių argumentai . . . . . II - 1513

a) Ieškovės argumentai . . . . . II - 1513

b) Komisijos argumentai . . . . . II - 1518

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas . . . . . II - 1522

C — Dėl antrojo pagrindo, susijusio su principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo *(nullum crimen, nulla poena sine lege)*, pažeidimu . . . . . II - 1529

1. Šalių argumentai . . . . . II - 1529

a) Ieškovės argumentai . . . . . II - 1529

Bendroji dalis . . . . . II - 1529

Dėl ginčijamame sprendime pateiktų faktų užginčijimo . . . . . II - 1530

Dėl principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pažeidimo . . . . . II - 1538

— Dėl principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), įtakos Bendrijos konkurencijos teisėje atskiriant vykdytoją ir padėjėją . . . . . II - 1538

— Dėl vykdytojo sąvokos EB 81 straipsnio prasme . . . . . II - 1540

— Dėl ieškovės pripažinimo nebaustina padėjėja . . . . . II - 1543

— Dėl ankstesnės priešingos Komisijos sprendimų priėmimo praktikos II - 1544

— Dėl ieškovės nevykdomos kartelio kontrolės ir priežastinio jos veiklos ir konkurencijos apribojimo ryšio nebuvimo . . . . . II - 1545

— Dėl klaidingo ieškovės pripažinimo „įmonių asociacija“ . . . . . II - 1546

b) Komisijos argumentai . . . . . II - 1548

Dėl ginčijamo sprendimo faktinio pagrindo . . . . . II - 1548

Dėl principo, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pažeidimo . . . . . II - 1549

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas . . . . . II - 1552

a) Pirminės pastabos . . . . . II - 1552

b) Dėl pažodinio EB straipsnio 1 dalies išaiškinimo . . . . . II - 1553

c) Dėl EB 81 straipsnio 1 dalies konteksto ir teleologinio išaiškinimo . . . . II - 1557

Dėl reikalavimo apriboti komercinį savarankiškumą . . . . . II - 1557

Dėl sąlygų, kuriomis įmonės dalyvavimas kartelyje laikomas EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimu . . . . . II - 1559

Dėl EB 81 straipsnio aiškinimo atsižvelgus į principą, kad nėra nusikaltimų ir bausmių be įstatymo (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) II - 1562

d) Dėl ieškovės pripažinimo kartelio vykdytoja . . . . . II - 1568

D — Dėl trečiojo pagrindo, susijusio su teisėtų lūkesčių principo pažeidimu . . . . . II - 1571

1. Šalių argumentai . . . . . II - 1571

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas . . . . . II - 1573

E — Dėl ketvirtojo papildomo pagrindo, susijusio su teisinio saugumo principo ir principo, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo, pažeidimu . . . . . I - 1574

1. Šalių argumentai . . . . . I - 1574

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas . . . . . II - 1576

F — Dėl penktojo pagrindo, susijusio su tuo, kad ginčijamo sprendimo 3 straipsnio antrąja įtrauka buvo pažeisti teisinio saugumo principas ir principas, kad nėra bausmės be tikslaus įstatymo . . . . . II - 1577

1. Šalių argumentai . . . . . II - 1577

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas . . . . . II - 1579

Dėl bylinėjimosi išlaidų . . . . . II - 1580